

FØRSTE STEG

NR. 3 / 2021

Et tidsskrift for barnehagelærere
fra Utdanningsforbundet

**Dette bør gjøres for
Å FÅ FLERE MENN
i barnehagen**

... barnehagelærer
Kristian har
drømmejobben.

Ansvarlig redaktør

 Line Fredheim Storvik
 line@utdanningsnytt.no
 93 04 20 94

ANNONSER

 Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
 mj@hsmedia.no
 62 94 10 32 / 91 17 34 73

MEDLEMSERVICE

 Kontakt medlemservice ved spørsmål
 om abonnement og bladordningen,
 adresseendringer og Min side:
 medlem@udf.no
 24 14 20 00
 Min side: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker
abonnement? Send e-post til:
 abonnement@utdanningsnytt.no

KONTAKT OSS

 forstesteg@udf.no
 Post: Første steg, Utdanningsforbundet,
 Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
 Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
 På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

 Mediamania
 mediamania.no

TRYKK

 Ålgård Offset AS
 Opstadveien 7, 4330 Ålgård
 ISSN 1504-1891

Bekreftet opplag: 30 853 ifølge

Fagpressens Mediekontroll

Utgiver: Utdanningsforbundet

Utgivelsesdato:

Første steg nr. 3 2021: 1. oktober.

 Første steg er medlem av Fagpressen og
 redigeres etter Redaktørplakaten og Vær
 Varsom-plakatens regler for god presse-
 skikk. Den som likevel føler seg urettmes-
 sig rammet, oppfordres til å ta kontakt
 med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg,
 PFU, behandler klager mot pressen.

 Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis
 etter tillatelse fra redaktøren og med
 kildehenvisning.

 Vi forbeholder oss retten til å lagre og
 utgi stoffet i elektronisk form fra vårt
 redaksjonsarkiv eller andre databaser
 som vi har avtale med, herunder å utgi
 stoffet via internett.

Forsiden: Barneagelærer Kristian
 Olsen i Tørtberg Kanvas-barnehage i
 Oslo.

 Foto: Charlotte Wiig
 Første steg nr. 4 2021 kommer
 3. desember.

Best i verden, men lang vei til målet

Det er over 20 år siden regjeringen bestemte at andelen menn i norske barnehager må opp fra 5 til 20 prosent. I dag er andelen ennå på bare 10 prosent. Kun et fåtall unge menn tenker på barnehagen som en karrierevei, mye på grunn av et tradisjonelt arbeidsmarked. Det er langt igjen til målet. Likevel er det ingen land i verden som slår oss. Kun Tyskland puster oss i nakken med sine 6 prosent menn i barnehagene, ifølge forskning.

Flere barnehager har likevel lyktes, som private Eventus barnehager i Bergen, der flere av stiftelsens sju barnehager har over 40 prosent menn. De har hatt så stor pågang av mannlige søkere at de har kvotert inn kvinner. Eventus har ungdomsskolegutter inne som lekeressurs. De lokker med eget bedriftsidrettslag, buss, båt og lavvo, og de prioriterer menn på jobbintervju. – *Ser du bare etter personer med den beste CV-en, får du det ikke til. Vi ser etter andre ting enn ansiennitet og studiepoeng*, påpeker styreleder Kjetil Tuvin Hopen.

Det er satt inn flere tiltak for en bedre kjønnsbalanse i norske barnehager. Et av dem er å få inn ungdomsskolegutter som lekeressurs. Et annet er å samle alle menn i en klasse på utdanningen og la dem få praksis i barnehager med andre menn. Et tredje tiltak er å prioritere menn i ansettelse. Alt dette har hatt effekt. Likevel er barneagelæreryrket ennå ikke et naturlig valg for menn. Økt lønn, bedre markedsføring og flere karriereveier vil selvsagt bidra til å gjøre yrket mer attraktivt. Lokale nettverk av menn i barnehagen har også god effekt. Men den beste veien for å få inn flere menn er at lederne jobber målrettet i sine barnehager. Etter at Kanvas-barnehagene for mange år siden satte seg mål om 30 prosent menn, gikk de fra 9,6 til 15,5 prosent menn på bare ett år. De mannlige ansatte i kommunale Åmotsmarka barnehage i Kvi-nesdal viser frem hva de gjør, så ofte de får mulighet, i mediene og på skoler. Resultatet er 21 prosent menn. Menn må også føle seg velkommen på arbeidsplassen og få lov til å gjøre ting på sin måte.

Den største bøygen er likevel samfunnets holdninger til yrket. Begreper som *barnehageonkel* og *å passe barn* brukes ennå. Å ha ungdomsskolegutter i praksis, eller at studenter promoterer yrkesvalget sitt for ungdommer, virker. Det er ikke sikkert de velger yrket, men gutter som velger å bli barneagelærer, får lettere støtte fra venner. Alt handler om å ha gode rollemodeller. Jobber det ingen menn i barnehagen, vil heller ikke guttene tenke på det som en karrierevei. Vi må fortsette å jobbe for å bryte det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, der det er like naturlig for gutter å bli barneagelærer som advokat eller politi. Der har vi alle en jobb å gjøre.

Line
**Line Fredheim
Storvik**

 ansvarlig redaktør
 line@utdanningsnytt.no

FOTO: BJØRN INGE KARLSEN

 Her får du nyheter,
 forskning og debatter
 innen barnehagefeltet
 mens du venter på neste
 utgave av tidsskriftet.
 facebook.com/forstesteg

Tema: Menn i barnehagen

- 14** Private barnehager er best på menn, viser forskning
- 20** Dette må gjøres for å få flere menn i barnehagen
- 22** Slik skal de lokke flere menn inn i barnehagelæreryrket
- 24** Eventus barnehager prioriterer menn på jobbintervju
- 26** I Åmotmarka barnehage reklamerer mannfolka for jobben sin
- 30** Sture Mønnich valgte barnehagen fremfor økonomijobb

Reportasjer

- 34** I denne barnehagen må barnas allergier dokumenteres
- 40** Dion Sommer: – Lek påvirker barnas gener

Fag og forskning

- 48** Pandemien ga oss tid til å ligge og se på skyene
Anett Holmvik, Rasmus Kleppe, Thomas Moser og Pia Katarina Halvorsen
- 52** Barnehageansatte kan stole på «magefølelsen»
Kenneth Stensen og May Britt Drugli
- 56** Me må diskutere dannings i barnehagen
Jarand Øvreengen Rønneid
- 60** Dette påvirker tilsette sitt syn på foreldre med flyktningbakgrunn **Anne Grethe Sønsthagen**

Meninger

- 68** På liksom: Å være barn er ingen sykdom
Morten Solheim
- 70** Foreldre skaper matkaos i barnehagen **Kari Ryslett**
- 72** På tide å skifte layout, Første steg? **Anne Greve**
- 73** Jakten på det perfekte glasskår **Ida Kristina Nystad**
- 74** De vakreste folka jeg vet om **Line Merete Eide**

HVER GANG

- 2** Leder
- 4** Barnehagen min: Haugland gardsbarnehage
- 9** Studentblikk: **Henriette Figenschau**
- 10** Nyhetsblikk
- 13** Styrerblikk: **Pia Katarina Halvorsen**
- 38** Mitt barnehageminne: **Cecilie Skog**
- 42** Lekelyst: Lag et naturbord
Trude Anette Brendeland
- 44** Portrett: **Svein Ole Sataøen**
- 55** Min doktorgrad: **Katrine Glæver**
- 64:** Jus: Disse pensjonsordningene gjelder for deg **Endre Lien**
- 65** Nye bøker
- 75** Kontaktforum barnehage: Barnehagestarten er en krevende tid **Ann Mari Milo Lorentzen**

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

« Du kjenner det på lukta allerede når du kommer inn i garderoben, om de ansatte trives og har det bra.»

SVEIN OLE SATAØEN PÅ SIDE 46

**«Barna lærer at noen må så
kornet for at de skal kunne
spise brød.»**

Tre generasjoner driver barnehagen

I gårdsbarnehagen **lærer barna å stoppe sokker, bære vann og ta imot kalver** gjennom en helt spesiell pedagogikk.

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

På gården Haugland på Jæren driver Kathrine Haugland gårdsbarnehage. Der bidrar også mannen Rune, sønnene Jens (23) og Olav (18) og Kathrines svigerforeldre Dorteia (81) og Inge (83). Men det er bare Kathrine som står på lønningslista. Barnehagebarna får ta del i alle hverdagsaktiviteter på gården, og barnehagen vektlegger en såkalt husmannspedagogikk.

LÆRER Å STOPPE SOKKER

Husmannspedagogikk betyr at barna får

HØSTER EPLER: Ulrikke Aardal og Hannes Herikstad bærer epler som de har høstet i gårdsbarnehagen.

ta del i alle hverdagsaktiviteter på gården. Pedagogikken har Kathrine Haugland tatt med seg fra Danmark, der hun ble inspirert på en konferanse i regi av *Nettverk for natur og gårdsbarnehager*. Foredragsholder Ellen Nordang Mølmen snakket om hvordan barn bør ta del i hverdagslige aktiviteter for å forstå livet, en såkalt husmannspedagogikk.

– Slik lærer barna at noen må så kornet for at de skal kunne spise brød, forteller styrer og eier Kathrine Haugland. Hun forteller at barnehagens hovedsatsing er gårdsliv, der barna lærer hvordan maten kommer fra jord til bord. I husmannspedagogikken er det viktig å få formidlet at alt henger sammen, og at alle ledd er like viktige.

– Vi øver barna på å reparere fremfor å kaste. Når barna er med på alle detaljer, blir de opptatt av å ta vare på det de har. Det gir mer mestring å kunne ta på seg en selvstoppet ullsokk, enn å gå i butikken og kjøpe nye sokker, sier Kathrine.

INSEMINERING OG KALVING

Svigerfar Inge er vaktmester og reparere leker og møbler. Svigermor Dorteia kommer annenhver uke og har samlingsstund med jærske rim og regler.

TO GENERASJONER: Dorteia Haugland og Kathrine Haugland lærer barna gamle sangleker, som slå på ring.

Barnehagen min

SAMLER MAT: Ulrikke Aardal og Vilde Gudmestad Hognestad har samlet agurk, vårløk, salat og spiselige blomster i en kurv og koser med katten Bensin.

SYLTER: Filip Byberg og Silje Byberg skjærer rødbeter og gjør dem klar til sylting.

TRE GENERASJONER: Katrine Haugland (nummer to f.v.) driver barnehage hjemme på familiegården på Jæren og får god hjelp av sønnen Jens (23) (tv.), svigermor Dorteia (81), mannen Rune og svigerfar Inge (83) Haugland.

Haugland gårdsbarnehage

- ble startet som familiebarnehage og er i dag en privat, ordinær barnehage
- holder til på gården Haugland på Jæren
- har 13 ansatte, hvorav 5 barnehagelærere, og 42 barn fra 1 til 6 år
- er adskilt fra gårdsbruket som egen bedrift

– Jeg har vært musikk lærer, og jeg er opptatt av at den gamle kulturen fra Jæren ikke skal forsvinne. Barna blir alltid glade når jeg kommer, for da vet de det blir regler og rim, smiler Dorteia. Én gang i året tar de også med seg femåringene til Træet, en gammel husmannsplass fra 1780. Der lærer barna om plassen, og får blant annet prøve hvordan folk bar vann i gamle dager.

– Det er veldig tungt, sier Emilie, og prøver å manøvrere de to bøttene.

Rune og Jens tilrettelegger for ulike

oppgaver barna er med på i fjøset. De ringer også hvis det skjer noe spennende, som besøk av inseminør, dyrlege og ikke minst kalving.

MARTE MEO GIR VERDIFULL LÆRING

Barnehagen er sertifisert som Marte Meo-praktikerbarnehage, og Kathrine opplever at det henger godt sammen med husmannspedagogikken. Den nederlandske veiledningsmetoden Marte Meo har vært i Norge siden 1990. Den har i hovedsak vært brukt for å styrke og utvikle samspillet mellom foreldre og barn, men brukes også i noen barnehager.

– Når vi bruker video, er det mye lettere å se hvordan små endringer i tilnærmingen til barna kan gi store utslag, sier Kathrine. De spoler frem og tilbake på filmen for å se hva som er bra i relasjonen, og hva som bør justeres. På den måten

HUSMANNSPEDAGOGIKK

- Pedagogikken omfatter tre viktige elementer: tid, tilgjengelighet og tilstedeværelse.
- Tanken bak er at barna skal ta del i hverdagslige aktiviteter for å forstå livet.
- Pedagogikken har Kathrine Haugland tatt med seg fra Danmark, der hun ble inspirert av Ellen Nordang Mølmen på en konferanse i regi av Nettverk for natur- og gårdsbarnehager.

Kilde: Kathrine Haugland

HUSMANNSPlass: Farmor Dorte Haugland på gården forteller Mats Ree Hadland og Emilie Stensland om hvordan folk bodde på den gamle husmannsplassen Træet, som barnehagen besøker en gang i året.

LÆRER OM PLANTER: Sindre Fosse, fagarbeider Agense Kandere og Adrian Aase-Ueland studerer plantene i drivhuset på gården.

PLUKKER EPLER: Barnehagebarna Hannes Herikstad og Vilde Gudmestad Hognestad får god kunnskap om hvor vi får epler og annen mat fra.

kan de ansatte lettere se og forstå barnets reaksjoner. Haugland gardsbarnehage er også med i Erasmus utvekslingsprogram om natur og miljøvern, men det ble lagt på is under pandemien.

DELER OPP RØDBETER

Rundt et bord sitter en gruppe barn og skjærer opp rødbeter.

– Vi må ha på oss hansker, så vi ikke blir røde på hendene, sier Silje og skjærer med stor konsentrasjon.

– Etterpå skal rødbetene oppi glass med lake, forklarer Filip, som synes rødbeter lukter godt.

Kathrine presiserer at leken er det aller viktigste i barnehagen. De fleste barna er også nysgjerrige på å lære ordentlige ting. Derfor lærer de tre generasjonene barna å stoppe sokker, strikke, veve, tove ull, sylte, safte, så og høste. De lærer barna å bruke

«Det gir mer mestring å kunne ta på seg en selvstoppet ullsokk, enn å gå i butikken og kjøpe nye sokker.»

verktøy, sortere søppel, male korn og vaske kalvebøtter. Barna er med på å lage leverpostei og sylte, slå gresset med ljà og hesje. De vasker klær som i gamle dager, syr i knapper og reparerer klær. Barna får bruke hammer, sag og skrujern. De lærer å ta avleggere, og finne frø fra blomster og grønnsaker, og bruke dem neste sesong.

– Det unike med barnehagen vår er beliggenheten, nærkontakten med dyrene, at tre generasjoner bidrar, og sammenhengen mellom husmannspedagogikken, Marte Meo og Erasmus-prosjektene. Alt henger sammen, avslutter Kathrine.

– Det gir rett og slett litt hverdagsmagi.

ramesil@hotmail.com

BOR PÅ JÆREN: Husmannspedagogikk handler om at barn bør ta del i hverdagslige aktiviteter for å forstå livet, forteller styrer Kathrine Haugland i Haugland gardsbarnehage.

NESTE STEG? DET ER HER DU FÅR KUNNSKAPEN

VIL DU UTVIKLE DEG FAGLIG? BYGGE NY KOMPETANSE?

Du kan velge mellom fire samlingsbaserte masterstudier ved Norges eneste spesialiserte barnehagelærerhøgskole

Master i barnehagekunnskap – barndom i et samfunn i endring // Master i barnehageledelse

Master i barnekultur og kunstpedagogikk // Master i spesialpedagogikk med vekt på tidlig barndom

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Barnehagelærere skal legge til rette for at barn undrer seg over verden, men klarer vi selv å være like undrende i møte med barns mange væremåter? spør Henriette Figenschau.

– Vi må undre oss slik barna gjør

Henriette Figenschau
barnehagelærerstudent ved
Nord universitet, campus
Nesna og barnehage-
assistent i Vestvikheia
barnehage
[henriettefigenschau
@hotmail.com](mailto:henriettefigenschau@hotmail.com)

Et undrende menneske ønsker å utforske verden, og er åpen for å oppdage at verden og en selv ikke er slik en først hadde trodd.

Klarer vi å holde oss undrende i egen praksis? For mange vil disse setningene gi assosiasjoner til ordet refleksjon. I en profesjonskontekst snakker vi ofte om refleksjon, å vende tankene tilbake til noe, for så å oppdrive nye tanker sammen med andre. Refleksjon blir noe vi gjør etter en situasjon eller aktivitet. Vi vender tankene tilbake til noe som har skjedd, eller en tenkt tanke. Undring har slik jeg forstår det, en annen vinkling.

NYSGJERRIG OG UTFORSKENDE

Å undre seg handler om å stille seg åpen for verden. Et undrende menneske ønsker å utforske verden, og er åpen for å oppdage at verden og en selv ikke er slik en først hadde trodd. Vi som jobber i barnehage, må undre oss. Vi må ønske å forstå de menneskene vi møter, men samtidig erkjenne at det er mye vi ikke forstår og har kunnskap om. Å være undrende kan slik forstås som nysgjerrig og åpen. Åpen for at situasjoner ikke arter seg slik en selv tror, og et ønske om å utforske hva som skjer eller kan skje. Slik jeg ser det, vil en undrende holdning gi plass for barns lekende væren.

FAGLIG YDMYKHET

Hva er det egentlig som farger våre tanker og blikk? Hva kan gi dypere innsikt i egen forståelse av ulike situasjoner? Dion Sommer skriver om hvor viktig det er at profesjonsutøveren er bevisst den «svarte materien» som finnes, som påvirker oss, men som vi ikke har kunnskap om

(Sommer, 2018, s. 41–48). En profesjonell faglig ydmykhet. Tør vi ta innover oss at det er mye vi ikke forstår eller kan forutsi, vil vi trolig lettere stille oss inn i en undrende væremåte. Å være en åpen og undrende voksen er nødvendig for å kunne anvende faglig skjønn og for gode profesjonsetiske vurderinger. En undrende væremåte kan være drivkraften for å strekke seg etter oppdatert fagkunnskap og utvide egen horisont som profesjonell fagutøver.

ET ÅPENT SINN

Jeg tenker at en god profesjonsutøver anvender sin faglige verktøykasse på en undrende måte. Faglig kompetanse og etiske overveielser krever et åpent sinn. Tør vi være undrende i møte med voksne og barn, vil vi kunne forstå situasjoner og problemstillinger fra en ny vinkel. Nye erkjennelser kan vokse frem. I barnehagelærerutdanningen blir viktigheten av refleksjon og åpenhet mye diskutert. Hvordan står det til ute i praksisfeltet? Klarer vi å holde på de voksnes undring? Og undrer vi oss fremdeles over egen undring?

Litteratur

SOMMER, D. (2018) *Utvikling: fra utviklingspsykologi til utviklingsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

Foreldrenes leseglede kan utligne sosiale forskjeller

FORELDRE SOM ER GLAD I Å LESE, FÅR BARN SOM ER FLINKE LESERE, viser den internasjonale leserundersøkelsen PIRLS 2016. – Barn med foreldre som har lav utdanning, men som er glad i å lese, gjør det bra i PIRLS. De er like flinke til å lese som barn med foreldre som har høy utdanning, men som ikke er glad i å lese, sier forsker Hildegunn Støle ved Universitetet i Stavanger. Foreldrenes leseglede kan, ifølge forskeren, utligne sosiale forskjeller knyttet til utdanning og antallet bøker hjemme. Andelen kvinner mellom 16 og 24 år som leser papirbok en gjennomsnittsdag, har falt fra 27 prosent i 2019 til 14 prosent i 2020. Støle mener barnehagene og skolene må skape leseglede hos alle barn, fordi det er viktig for elevene i dag, men også fordi det vil skape gode lesere blant fremtidige generasjoner.

(forskning.no)

5,8

kvadratmeter leke- og oppholdsareal per barn er det nasjonale gjennomsnittet i norske barnehager, ifølge nye tall for 2021. (udir.no)

– Barn er uforutsigbare. Du vet aldri hvilke selvmotsigelser de tar deg for neste gang.

Franklin P. Jones, amerikansk forfatter og journalist

Danske barn får tre timer frisk luft daglig

Danske barn er i snitt ute tre og en halv time om dagen, viser en undersøkelse blant 4 000 barn mellom 1 og 15 år. Københavns universitet og Syddansk universitet gjorde studien på oppdrag fra Center for Børn og Natur. De eldste barna er sjeldnere ute i naturen enn de yngste. Halvparten av barna var mindre enn en time ute i naturen eller i grønne byområder om dagen.

(Fagbladet Børn og unge)

Funksjonshemmede barn led under pandemien

– For familier som har barn med funksjonsnedsettelse, har pandemien og nedstengingen hatt dramatiske konsekvenser, sier forsker Kjetil Klette Bøhler ved OsloMet. Spesialundervisningen ble borte. Helsetilbudet forsvant og familienes behov ble nedprioritert, viser hans forskning. Familiene i studien synes det var provoserende at politikerne ofte snakket om hvor viktig det var å ivareta de sårbare barna, mens de opplevde det stikk motsatte. Foreldrene måtte argumentere hver gang de skulle få støtte fra NAV. (forskning.no)

Hvordan kan søsken bli så ulike?

Det er helt tilfeldig hvilke biter av DNA du får fra moren og faren din. Litt som i et terningspill, ifølge den danske genetikkforskeren innen psykiatri Thomas Werge. Søskenpar vil i snitt være 59 prosent genetisk identiske, men genene kan også være 90 eller 10 prosent ulike. Forskeren sier holdninger er med og påvirke miljøet søsken oppdras i. – Foreldre kan behandle barna ulikt, så selv om du er i samme miljø, får du ikke det samme resultatet, sier forskeren.

(vitenskap.dk)

Nytt samarbeid mellom barnehager og høgskole

Fire barnehager er plukket ut for å samarbeide med Høgskulen på Vestlandet (HVL) om praksisopplæring og forsknings- og utviklingsarbeid. – Partnerskapet skal bidra til høy kvalitet i praksisopplæringen og styrke relevansen i forsknings- og utviklingsarbeidet.

Det vil også gi oss mulighet til å prøve ut nye former for samarbeid mellom barnehager og barnehagelærerutdanningen, sier prosjektleder Bente Cathrine Bakke ved HVL. Prosjektet varer frem til 2024. Disse barnehagene er med:

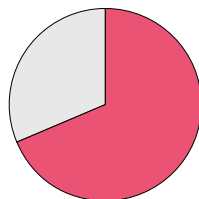
Eventus Birk barnehage AS og Gullstølsbotn barnehage i Bergen, Fosshagen utdanningsbarnehage i Sogndal og Espira Salamonskogen i Bømlo.

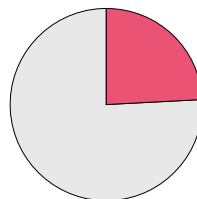
Barn som var mye i dagslys, var roligere

Barna som fikk mye lys i løpet av dagen, hadde færre symptomer på hyperaktivitet enn andre barn, viser en studie blant 48 barnehagebarn ved fem barnehager i Australia. Studien er en del av en større studie blant 2000 barn i regi av Universitetet i Oslo. Barna hadde på et armbånd døgnet rundt i 14 dager som registrerte aktivitet og hvor mye lys de ble utsatt for. Barna var friske uten ADHD. I snitt var barna aktive i seks og en halv time i døgnet. Forsker Vidar Ulset sier det kan være lurt at barnehagebarn tilbringer mye tid ute. Han viser til flere studier som viser at lys trigger hormoner i hjernen som bedrer oppmerksomheten. (forskning.no)

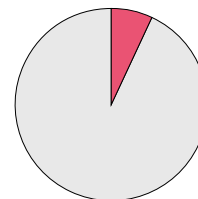
Andel barnehager som oppfyller pedagognormen

Oppfyller ped.-normen:
68,8 prosent

Oppfyller ped.-normen m/
dispensasjon: **24,2 prosent**

Oppfyller ikke ped.-normen:
7 prosent

(udir.no)

Stadig flere minoritetsbarn i Oslos barnehager

De minoritetsspråklige barna utgjør rundt en tredel av det totale antallet barn i Oslo-barnehagene. Fortsetter trenden, vil de passere andelen barn med norsk som morsmål innen få år. I Oslo gikk 90,6 prosent av minoritetsspråklige barn mellom ett og fem år i barnehage i fjor. Det er en økning fra 79,7 prosent i 2015. I statistikken defineres barn som minoritetsspråklige når begge foreldrene har et annet morsmål enn norsk, samisk, dansk, svensk eller engelsk. (NTB)

Polylino

OVER 55 SPRÅK!

Polylino er en digital boktjeneste for barnehagen. Alle bøker i appen er innlest på norsk og mange av bøkene i appen finnes innlest på over 55 andre språk!

Ved å dele bøker og leseopplevelser på de språk som finnes i barnegruppa styrker man det enkelte barns identitet og skaper nysgjerrighet og interesse for hverandres språkkulturer. Alle barn bør få oppleve bøkenees magi, på sitt språk!

Skann av qr-koden og test GRATIS og uforpliktende i

Ledelse handler om mer enn kunnskap. Det handler om hvem man er og hva man gjør, skriver Pia Katarina Halvorsen.

Om å lede som man lærer

Pia Katarina Halvorsen
daglig leder, Den blå appelsin
Kanvas-barnehage, Oslo
pia.halvorsen@kanvas.no

”
Hvis jeg sier at vi i barnehagen skal ha en god og sunn tilbakemeldingskultur, så må jeg tåle at jeg får tilbakemeldinger.

Alle vi som jobber i barnehage, vet at ord-taket «Barn gjør som vi gjør, ikke som visier» er mer enn et uttrykk. Handlingene våre har i praksis større gjennomslagskraft enn ordene våre. Hvem har ikke hevet stemmen for å få barna til å roe sine stemmer, selv om det er stikk i strid med alt vi vet. Noen ganger glipper det.

Å ETTERLEVE VERDIER

Jeg har ofte reflektert over at dette er overførbart til ledelse også. Hvis jeg som daglig leder forventer toleranse, fleksibilitet, engasjement, ekstrarolleatferd og profesjonalitet, så må jeg begynne med å se meg selv i speilet. For det jeg forventer av andre, bør jeg være den første som leverer selv. Det hjelper lite å ha gode verdier dersom de ikke etterleves.

Hvis jeg sier at vi i barnehagen skal ha en god og sunn tilbakemeldingskultur, så må jeg tåle at jeg får tilbakemeldinger. Da nytter det ikke at jeg går i forsvar eller blir snurt. Hvis jeg ber om fleksibilitet, så kan ikke jeg alltid være den som går klokka 13 på fredager, selv om det brenner på dass. Hvis jeg aldri kan ta et i et tak på pauserommet når litt vel mange har gått fra kaffekoppen sin, så kan jeg ikke forvente at alle andre skal gjøre det.

BØR EVALUERE OSS SELV

Sirota¹ og kollegaer (2006) hevder at ledere i

utgangspunktet ikke trenger å motivere sine ansatte, de må bare slutte å demotivere dem! For min egen del ville jeg blitt demotivert hvis min leder ikke levde som hen lærte – og motsatt. Det er lett å strekke meg litt lenger når jeg ser at også lederen min gjør det. Derfor tror jeg det er sunt at vi som er daglige ledere i barnehager, noen ganger evaluerer oss selv. Etterlever jeg organisasjonens verdier? I hvilken grad er det synlig at jeg stiller samme krav til meg selv som jeg stiller til personalet? Kanskje jeg til og med kan spørre dem om det i en medarbeidersamtale?

SKAPER HANDLINGSROM

En leder som er konsistent i sine verdier og handlinger, skaper seg et handlingsrom. Når man er ekte, og det er sammenheng mellom liv og lære, så skapes troverdighet og tillit. Ledelse handler derfor om mye mer enn den kunnskapen man har. Det handler også om hvem man er og hva man gjør. Det er lettere å bli oppfattet som forutsigbar og stabil, når man er ekte som leder. For vi blir observert. Både når vi er klar over det, og når vi ikke er klar over det. Folk legger merke til hva lederen gjør og ikke gjør. Lederens atferd sprer seg som ild i tørt gress. Så er det ditt valg om det skal være på godt eller vondt.

I hvert nummer inviterer vi en styrer til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

¹ Sirota D., Mischkind, L.A. og Meltzer, M.I (2006) *Stop demotivating your employees. Harvard Management Update 11 (1): 1-6.* Siteret i R. Buch, A. Dysvik og B. Kuvaas (red.) (2016) *Produktiv motivasjon i arbeidslivet.* Cappelen Damm Akademisk.

Private barnehager BEST PÅ MENN

Barnehagelærer Sebastian Rojas jobber med like mange kvinner som menn i Tørtberg Kanvas-barnehage.

Private barnehager vinner kampen om mennene.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: CHARLOTTE WIIG

Priate barnehager har større andel mannlige ansatte med 11,9 prosent mot 8 prosent i kommunale barnehager, viser de siste tallene fra Utdanningsdirektoratet. Halvparten av de ansatte i private Tørtberg Kanvas-barnehage i Oslo er menn. I 2005 hadde de ingen menn og en utpreget kvinnekultur.

– Det er en tradisjonell barnehage uten en spesiell profil, og derfor er det ekstra imponerende at de har klart å rekruttere så mange menn, sier leder Lene Kjeldsaas i Kanvas kompetanse.

MÅ TØRRE Å SATSE PÅ MENN

I den lille barnehagen, som ligger side om side med Frognerparken i Oslo, er 6 av de 12 ansatte menn, og 4 av mennene er utdannet barnehagelærer. Barnehagen ble startet av Husmødrenes barnehager i 1966, og kjøpt opp av Kanvas mellom 2001 og 2002.

– Da Kanvas overtok, fikk vi en visjon om 30 prosent menn i barnehagene. Det er et verdivalg og en grunnholdning som bidro til at vi også velger menn i ansettelser, forteller daglig leder Elin Kindem i Tørtberg Kanvas-barnehage. Hun har fortsatt arbeidet hennes mannlige forgjenger startet for å få inn flere menn.

Kindem tror også at det er lettere å rekruttere menn i byene enn på bygda. Og at Tørtberg barnehage tiltrekker seg mannlige søkere fordi de har menn fra før.

– Det er viktig å vise frem at det jobber

MÅLRETTET: – Det er viktig å vise frem at det jobber menn i barnehagen – både på utdanningsmesser, i mediene og på sosiale medier, sier daglig leder Elin Kindem i Tørtberg Kanvas-barnehage.

menn i barnehagen – både på konferanser, på utdanningsmesser, i mediene og i rekrutteringsvideoer på sosiale medier. Lederne i barnehagene må også ville og tørre å satse på menn, sier Kindem. Hun sier en kjønnsbalanse bidrar til et godt arbeidsmiljø.

– Menn og kvinner har ofte ulik humor, interesser og kroppsspråk, så det er viktig å snakke om ting dersom det er noe man reagerer på, påpeker Kindem.

SMÅ SMURFER

Rett bortenfor dytter barnehagelærer Sebastian Rojas Oliver (2) og Elin (3) i høy fart på huska. Oliver ler så han rister når de dultar borti Sebastian på vei ned.

– Nå tar jeg beina dine, Oliver, smiler Sebastian, som fikk sansen for å jobbe med barn etter å ha jobbet som fotballtrener på Skeid.

– Jeg har hatt mange barnehagelærere

Andelen menn i barnehage

2014	8,8 %
2015	8,8 %
2016	8,8 %
2017	9,3 %
2018	9,5 %
2019	9,8 %
2020	9,9 %

Tabellen viser andelen menn i barnehage i prosent fra 2014 til 2020 ut fra grunnbemanning i ordinære barnehager, private og offentlige.

Kilde: udir.no

FULL FART: – Vi kræsja, ler Oliver (2), som hyler av glede når de blir dyttet høyere og høyere av barnehagelærer Sebastian Rojas og dytter bort ham på vei ned. Sebastian fikk sansen for å jobbe med barn etter å ha jobbet som fotballtrener.

HØY-HØYERE-HØYEST:
Barnehagelærer Kristian
hjelper Emma i klatre
veggen.

«Vi kan ikke
legge skjul på at
kvinner og menn,
ifølge studier,
kommuniserer
ulikt med barn i
blant annet lek.»

rundt meg, blant annet på fotballaget jeg spiller, så det ble en naturlig utdanning for meg, forteller Sebastian. Han søkte seg til Tørtberg fordi han kjente en av de mannlige ansatte. Sebastian mener det er viktig å fortelle hva de barnehageansatte gjør.

– Vi må få frem at vi ikke bare «passer barn», men er i aktivitet sammen med barna hele dagen både på tur og i lek. Vi må fortelle små historier fra hverdagen, som da vi hadde verksted og jeg malte meg på nesa. Barna ville også male, men malte seg blå i hele ansiktet. De så ut som små smurfer, og det ble veldig morsomt, smiler Sebastian.

HERJER OG TØYSER

Kollega og barnehagelærer Kristian Olsen har alltid hatt lyst til å bli barnehagelærer og har ikke tenkt så mye på at han tidligere har jobbet med mange kvinner.

– Vi kan ikke legge skjul på at kvinner og menn, ifølge studier, kommuniserer ulikt med barn i blant annet lek. Menn herjer, tuller og tøyser mer enn kvinner, sier Kristian og må rette oppmerksomheten mot Oscar (3) som titter ut av lekekafeen.

ER MYE UTE: Barnehagelærer Sebastian Rojas mener det er viktig å fortelle hva de barnehageansatte gjør. – Vi må få frem at vi ikke bare «passer barn», men er i aktivitet sammen med barna hele dagen, både ute og inne, sier han.

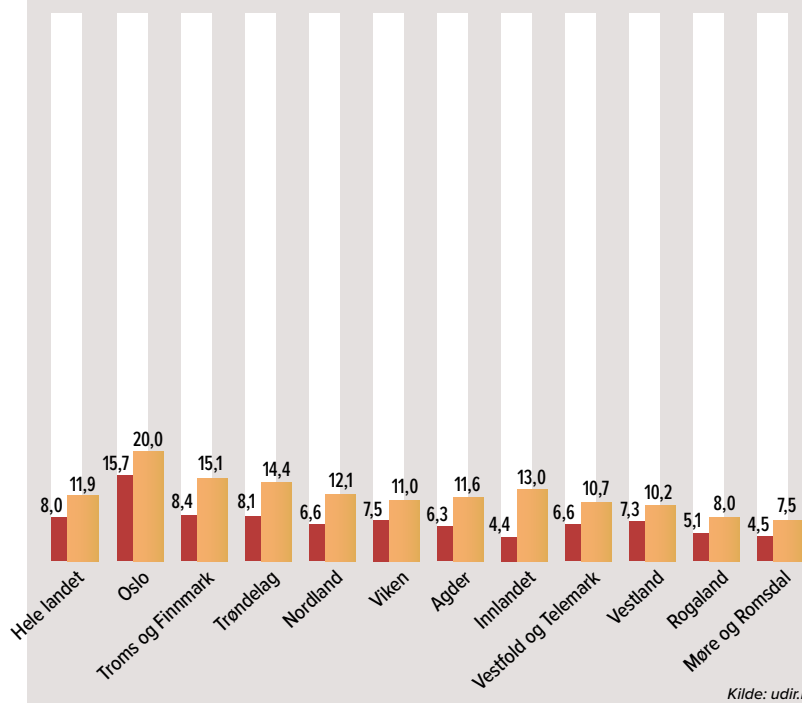

BORTE TITT-TEI: Oliver (2) fryder seg når barnehagelærer Sebastian Rojas klatrer opp på taket på politibil i barnehagen og leker gjemmeleken.

Andelen menn i kommunale og private barnehager

Tabellen viser andelen menn i barnehage i prosent per fylke ut fra grunnbemanning i ordinære barnehager, private og offentlige.

Offentlige ●
Private ●

AVDELINGSDIREKTØR:

Trond Kalhagen i KS sier kommunene må ivareta ansiennitet, og at det kan være en forklaring på at det er flere menn i private enn kommunale barnehager. Foto: KS

Tror friluftsliv og idrett lokker menn

Flere private barnehager enn kommunale har en klar profil som idrett og friluftsliv.

Det tror Trond Kalhagen i KS trigger flere menn.

– Statistikken viser at flere private barnehager har en uttalt profil som friluft, natur og idrettsbarnehager enn de kommunale. Det trigger nok menn i større grad enn en mer generell barnehage, sier Trond Kalhagen, fungerende avdelingsdirektør for kultur og utdanning i KS – kommune-sektorens organisasjon. Han sier det ikke finnes forskning som kan forklare årsakene til at private barnehager har flere menn enn kommunale.

GÅR ETTER ANSIENNITET

– Dette har vært en tendens i mange år. Det kan se ut som andelen menn i barnehagen er større i byene enn på mindre steder. Det er ofte et overtall av kommunale barnehager på små steder og grisgrendte strøk, sier Kalhagen. Han sier kommunene må ivareta et bredere spekter av ansatte og deres rettigheter, som ansiennitet.

– Det kan påvirke ansettelsesprosessen at det er andre rettigheter som går foran ønsket om å øke andelen menn, påpeker Kalhagen. Han sier kommuner med gode lokale MIB-nettverk, som blant annet Asker, har bidratt til flere menn både i kommunale og private barnehager. Asker har også flest menn i kommunale barnehager. MIB står for menn i barnehagen.

LOKALE NETTVERK FOR MENN

– Hva kan kommunale barnehager gjøre for å tiltrekke seg mannlige ansatte?

– Det handler om å ha en bevissthet og strategi med et klart mål om en høyere andel menn. De kan også etablere lokale nettverk for menn som jobber i barnehagen. Det kan inspirere andre menn til å tenke i samme baner, svarer Kalhagen. Han sier de fleste kommuner oppfordrer menn til å søke, uten at det har hatt den store effekten.

«Barn trenger å møte et bredt spekter av menn med ulike interesser, ikke bare speider-typen, men også den urbane.»

LEDER: Lene Kjeldsaas i Kanvas kompetanse tror private barnehager er best på menn fordi de har korte beslutningsveier, kan sette mål og handle raskt.

– Har du laget kaffe til meg? spør Kristian, og Oscar rister på hodet.

– Ikke det, har du en bolle til meg? fortsetter Kristian.

– Ja, svarer Oscar, og så lager vi taco, svarer han, og med ett er Kristian fordypet i barnas lek.

MENN LOKKER MENN

– Trolig er private barnehager mer flinke til å markedsføre seg, blant annet i nærmiljøet, sier dosent Kari Emilsen ved Seksjon for samfunnsfag ved Dronning Maud Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). Hun sier de som bevisst har jobbet for å rekruttere menn, slik som Kanvas-barnehagene, får resultater.

– Er det først menn i barnehagen, er det lettere å rekruttere nye menn, sier Emilsen. Hun har jobbet med temaet menn i barnehagen i 20 år, og drifter nå nettstedet mennibarnehagen.no, som er støttet av Utdanningsdirektoratet.

TYDELIGE MÅL VIKTIG

Leder Lene Kjeldsaas i Kanvas kompetanse tror private barnehager er best på menn fordi de har korte beslutningsveier og kan sette mål og handle raskt. Mer enn halvparten av Kanvas sine 67 barnehager har nådd det nasjonale målet om 20 prosent menn, og Kanvas strekker seg lenger med et mål om 30 prosent. To av barnehagene har allerede over 50 prosent menn.

– Da vi satte oss et tydelig mål på organisasjons- og ledernivå og snakket om det på interne samlinger, gjorde vi et byks fra 9,6 til 15,5 prosent menn på bare et år, forteller Kjeldsaas. Hun sier lederne i barnehagene hvert år blir spurt om hva de har gjort for å nå målet om 30 prosent.

– Det kommer ikke resultater uten at det forventes noe. Alle skal jobbe med å få inn flere menn, ikke bare ildsjelene, påpeker Kjeldsaas. Hun sier en god balanse av kvinner og menn er bra for arbeidsmiljøet, barna og en likestilt pedagogikk.

– Barn trenger å møte et bredt spekter av menn med ulike interesser, ikke bare speidertypen, men også den urbane, sier

Kjeldsaas. Har de to like gode kandidater på intervju, velger de ofte mannen.

BYTTET ORD I ANNONSER

Fagkonsulent Pia Friis i Kanvas forteller at de startet med å endre stillingsannonsene. De byttet ut fraser som «vi søker en snill og omsorgsfull barnehagelærer som er glad i barn» med «vi søker en målrettet, resultatorientert person som trives i en hektisk hverdag med mange barn». De byttet ut omsorgsbilder av kvinner med menn i aktivitet.

– Det var ikke så vanskelig å rekruttere menn, men vi måtte gå forbi ansiennitetskravet og se etter et barnehagelæreremne, forteller Friis. Hun ansatte 19-åringer som skulle ta et friår før de begynte på politihøgskolen eller ingeniørstudiet, og så ble de værende i barnehagen hvis de ble godt ivaretatt. De jobbet med barnehagelærerutdanningene for å samle menn i samme klasse og gi dem praksis i barnehager som hadde menn fra før, og helst mannlig praksislærer.

UTFORDRET SPEIDERKULTUREN

– Vi snakket også om kulturen i barnehagene, hvilke blader som lå på pauserommet,

LEKER I KAFEEN:

Barnehagelærer Kristian lager boller og taco sammen med Oliver (f.v.), og Oscar.

FAGKONSULENT:

Pia Friis i Kanvas kompetanse sier det ikke er så vanskelig å rekruttere menn, men at de må gå forbi ansiennitetskravet og se etter et barnehagelæreremne.

Foto: Kanvas

hva det ble snakket om der, om andre typer aktiviteter og hvordan menn trøster og løser konflikter. Blir du bevisst på at miljøet er kjønnet, blir det interessante diskusjoner. I stedet for at det ble slått ned på måten menn jobbet med barn på, ble det løftet frem og respektert, sier Friis. Mange menn som ble ansatt, likte friluftsliv.

– Jeg utfordret også speiderkulturen. Mange menn ville ha inn machomenn. Det ble laget filmer og kampanjer om at det var tøft å jobbe i barnehage, men barn trenger å erfare mange typer menn. Det spiller samfunnet de møter, sier Friis. Hun tror manglende yrkesidentitet kan forklare hvorfor vi ikke har nådd målet om 20 prosent menn.

– Fortsatt er barn og omsorgsarbeid forbundet med det feminine, selv om vi under pandemien ser hvor viktig barnehager og skole er for at samfunnet skal gå rundt, sier Friis. Kanvas premierer også barnehager som er gode på å rekruttere menn i perioder de satser på det.

– Det er viktig å snakke høyt om å være menn i barnehagen, og hvilke forskjeller det kan innebære, sier Friis.

line@utdanningsnytt.no

MENN LOKKER MENN: Sebastian Rojas søkte seg til Tørtberg Kanvas-barnehage fordi han kjente en mannlig ansatt som jobbet der. – Vi må få frem at vi ikke bare «passer barn», men er i aktivitet sammen med barna hele dagen både ute og inne, sier han.

DETTE MÅ GJØRES for å få flere menn i barnehagen

La gutter være lekeressurs og ha praksis i barnehager. **Markedsfør yrket som en lederutdanning og velg menn i ansettelses,** er noen forslag for å få det til.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: CHARLOTTE WIIG

Det er over 20 år siden regjeringen bestemte at andelen menn i barnehagene må opp. Antallet har økt fra fem prosent menn i år 2000 til knappe ti prosent i 2020. Det er altså langt igjen til målet om 20 prosent menn.

– Det har skjedd mye i løpet av disse årene, samtidig som vi er i stampe. Det har ikke gått så fort som vi hadde tenkt, sier dosent Kari Emilsen ved Dronning Maud Minne Høgskole for barneha-

«Det har skjedd mye i løpet av disse årene, samtidig som vi er i stampe. Det har ikke gått så fort som vi hadde tenkt.»

gelærerutdanning (DMMH). Likevel er det ingen land som slår oss i antallet menn i barnehagen.

BEST I VERDEN

– Vi er i verdensklasse, og det er kun Tyskland som puster oss i nakken, ser Emilsen. Begge land har rundt 6 prosent menn, ifølge den internasjonale studien *Men's career trajectories in Early Childhood Education and Care (EECE)*, som er publisert i år. Engelske barnehager har kun 1 prosent menn, australske har rundt 2 prosent og Sverige bare 3 prosent.

I Norge er Oslo på topp med 17,5 prosent menn, mens Rogaland og Møre og Romsdal er på bunnen med 6,5 og 6,1 prosent.

– Oslo har trolig mange både fordi de har satset på menn, og fordi en by har flere menn å velge i enn en liten bygd i Møre og Romsdal, der vi også ser mer kjønnsstradisjonelle yrkesvalg, sier Emilsen. Hun tror det er flere grunner til at vi ennå ikke har nådd målet om 20 prosent menn i barnehagen.

BØR MARKEDSFØRES BEDRE

– Unge menn tenker ikke på barnehagen som en karrierevei. Vi har ennå et kjønnsdelt arbeidsmarked i Norge, forklarer Emilsen. Hun sier at om barna ikke ser noen mannlige rollemodeller i barnehagen, er det ikke sikkert de tenker tanken på det som et yrke for menn. Sektoren har ikke vært flinke nok til å markedsføre at yrket har en lederutdanning og lønn på linje med politi og sykepleiere, påpeker Emilsen. Hun mener barnehagene også kan bli flinkere til å bruke forskriften som gjør at de positivt kan diskriminere inn menn ved ansettelser. Hun sier styrene bør kurses i hva de kan gjøre for å tenke mangfold.

– Menn må føle seg velkommen på en arbeidsplass, sier Emilsen. Hun mener også det må mer øremerkede penger til for å rekruttere flere menn til utdanningen og yrket.

VIKTIG MED PRAKSIS

– Det eksisterer fortsatt holdninger i samfunnet om at «omsorgsyrker» ikke passer for menn, sier Bente Cathrine Janby Bakke ved Høgskulen på Vestlandet (HVL) som en forklaring på at vi har så få menn i barnehagen. Hun leder et nasjonalt prosjekt for å få flere menn og ungdom

med innvandrerbakgrunn inn i utdanningen for å bli barnehagelærer eller lærer på småtrinnet. Bakke sier det er viktig å få frem flere faglige sider av jobben enn bare omsorg. Det er også viktig å la ungdom få ha praksis i barnehagen, som valgfag eller lekeressurs. Studier viser at ungdomsskolegutter som får betalt for å leke med barna i barnehager, får en annen holdning til yrket, og de oppdager at det å jobbe i barnehage kan være noe for dem.

– Det får ikke nødvendigvis flere til å velge yrket, men gutter som velger å bli barnehagelærer, får lettere støtte fra venner, sier studieprogramansvarlig Margareth Eilifsen for barnehagelærerutdanningen ved HVL. Hun tror flere menn vil velge yrket om det blir flere karriereveier som barnehagelektor og mulighet til kompetanseheving, og utdanningen blir på masternivå.

– Utdanningene må også bli flinkere til å legge til rette for at 20-åringer som allerede jobber i barnehagen, kan ta utdanning samtidig, og vi burde ha mulighet for å kvotere menn inn i utdanningen, mener Eilifsen.

line@utdanningsnytt.no

Dette bør gjøres for å få flere menn i barnehagen

- Ungdomsskolegutter får tilbud om å være lekeressurs i barnehager.
- La elever på videregående ha praksis i barnehager.
- Markedsfør yrket bedre.
- Få frem at barnehagelærerutdanningen er en lederutdanning og mer enn et omsorgsyrke.
- Få frem at lønnen er på nivå med sykepleiere og politi.
- Barnehagene bør bruke forskriften som gjør at de positivt kan diskriminere menn.
- Samle menn i én klasse på barnehagelærerutdanningen.
- Kurse styrene i å tenke mangfold.
- Skap flere karriereveier, som å innføre barnehagelektorer.
- Start barnehagelærerutdanning på masternivå.
- Sett i gang flere nasjonale tiltak for å få flere menn inn i utdanningen og yrket.

Kilder: dosent Kari Emilsen ved Seksjon for samfunnsfag ved DMMH, Bente Cathrine Janby Bakke ved HVL og studieprogramansvarlig Margareth Eilifsen for barnehagelærerutdanningen ved HVL.

DOSENT: Kari Emilsen ved DMMH sier barnehagene kan bli flinkere til å bruke forskriften som gjør at de positivt kan diskriminere menn inn ved ansettelser.

PROSJEKTLEDER: Bente Cathrine Janby Bakke ved HVL forteller at ungdomsskolegutter som får betalt for å leke med barna i barnehager, får en annen holdning til yrket.

STUDIEPROGRAM-ANSVARLIG: Margareth Eilifsen ved Høgskulen på Vestlandet sier utdanningene må bli flinkere til å legge til rette for at 20-åringer som allerede jobber i barnehagen, kan ta utdanning samtidig.

Slik skal de lokke flere inn i yrket

Med **drama og fortellinger** skal mannlige barnehagelærerstudenter lokke flere til å ta utdanningen.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK

Det har tidligere vært flere satsinger for å få inn menn i barnehagen, men nå er det kun ett nasjonalt prosjekt igjen. 30 mannlige barnehagelærerstudenter fra fire institusjoner har fått kurs i formidling og drama for å fortelle sin egen personlige historie om hva som motiverte dem til å bli barnehagelærer.

– Menn i barnehagen er ikke bare de kule som spiller gitar, eller den som henger i en klatrevegg, men de har et stort spekter av interesser og kompetanse. Det er viktig med mangfold i yrket. Det ønsker vi å vise frem, sier Bente Cathrine Janby Bakke ved Høgskulen på Vestlandet (HVL). Hun leder et nytt prosjekt som skal få flere menn og ungdom med innvandrerbakgrunn inn i utdanningen.

PERSONLIGE HISTORIER

Målgruppen er elever på videregående skoler i Troms, Finnmark, Nordland, Trøndelag, Vestland og Innlandet. I koronaåret har disse kursene vært digitale.

– Målet er å bruke mannlige studenter som rollemodel-

PÅ FRIERFERD: 30 mannlige barnehagelærerstudenter har fått kurs i formidling og drama for å fortelle sin egen personlige historie til elever i videregående skole om hva som motiverte dem til å bli barnehagelærer. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

ROLLEMODELL: Chris Mitchell er en av barnehagelærerstudentene ved Høgskulen på Vestlandet som forteller om sitt yrkesvalg for elever på videregående med mål å få flere gutter inn i utdanningen. Foto: privat

PROSJEKTLEDER: – Det at ungdommer blir eksponert for andre som har gjort utypiske utdanningsvalg, vet vi har effekt, sier prosjektleder Bente Cathrine Janby Bakke ved Høgskulen på Vestlandet. Foto: HVL

FORSKER: – Frafallet er bekymringsfullt. Vi trenger en ny nasjonal handlingsplan for å rekruttere flere menn til barnehagelærerutdanningen og hindre frafall, sier professor Kari Emilsen ved DMMH. Foto: DMMH

ler for å endre kjønnsstereotypiske oppfatninger og påvirke yrkesvalg, forteller Bakke. Regjeringen har gitt 11 millioner til prosjektet som varer frem til 2022. Høgskolen i Innlandet, Universitetet i Tromsø og Nord universitet er også med.

– Dette er ingen quick fix. Men det at ungdommer blir eksponert for andre som har gjort utypiske utdanningsvalg, vet vi har effekt, påpeker Bakke.

Barnehagelærerstudent Chris Mitchell ved Høgskulen på Vestlandet er en av studentene som har fortalt om sitt yrkesvalg for elever på videregående skoler.

– Det er inspirerende og viktig å kunne være med å bidra til at andre tar utdanningen, sier Mitchell. Han fikk øynene opp for yrket da han tok et friår og jobbet i barnehage. Mitchell mener det er viktig å få ut informasjon om hva barnehagelærere faktisk gjør.

– Vi må bryte de tradisjonelle forventningene om at menn ikke kan jobbe med barn, sier Mitchell. Han tror også høyere lønn og økt status vil få flere menn inn i barnehagen.

MENN MØTER MENN

De siste årene har rundt 17 prosent av barnehagelærerstudentene vært menn. Målet er minst 20 prosent også her. Etter at Høgskolen på Vestlandet begynte å samle menn i én klasse i stedet for å spre dem i flere klasser, er frafallet fra utdanningen blitt mindre.

– Vi har jobbet bevisst for å beholde menn i utdanningen, og det har vi lyktes med, sier studieprogramansvarlig Margareth Eilifsen for barnehagelærerutdanningen ved HVL.

De sørger for at mennene får praksisplass i barnehager med flere menn, og at praksislærerne også er menn. Utdanningen støtter også organisasjonen *Mannlige barnehagelærerstudenters forening* (MBSS). De mannlige studentene har også deltatt på yrkesmesser.

TRENGER NY HANDLINGSPLAN

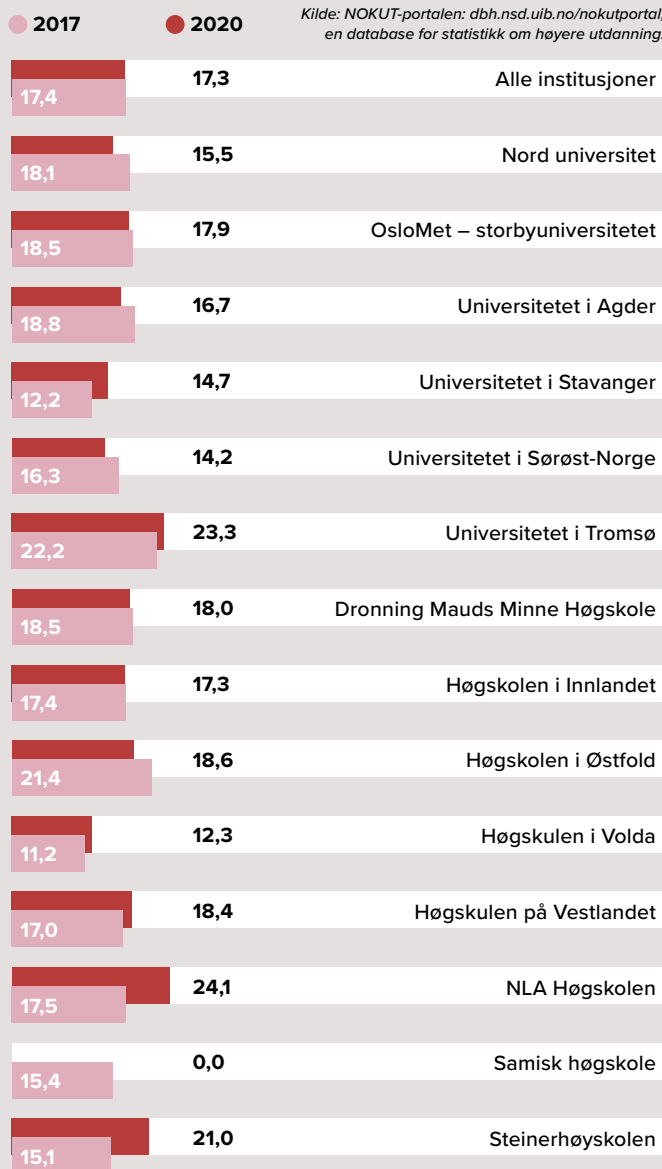
Også barnehagelærerutdanningen med Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH) samler menn i samme klasse og har arrangert faglige forum for menn som jobber i barnehage. Flere menn (25 prosent) enn kvinner (18 prosent) slutter på utdanningen i løpet av det første året, viser studien *Gutter som slutter* fra DMMH. Årsaken er at det var feil studievalg, enten at det ikke var førstevalget eller at det var for krevende. Flesteparten av studentene mente

det var viktig å legge til rette for mannlige studenter, men det var flere kvinner enn menn som mente det.

– Frafallet er bekymringsfullt. Vi trenger en ny nasjonal handlingsplan for å rekruttere flere menn og hindre frafall, sier professor Kari Emilsen ved DMMH, som har ledet frafallsstudien.

line@utdanningsnytt.no

MANNLIGE BARNEHAGELÆRERSTUDENTER

40 PROSENT AV DE ANSATTE ER MENN

Eventus barnehager prioriterer menn inn på jobbintervju og **lokker med eget bedriftsidrettslag, buss, båt og lavvo**. Slik klarer de å rekruttere og beholde menn.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: EINAR SLEIRE

Eventus driver sju barnehager i Bergen, og målet er minst 40 prosent av hvert kjønn i alle arbeidsgrupper, både pedagoger, fagmedarbeidere og ledere.

– Har vi ledige stillinger, anstrenger vi oss for å få inn riktig kjønn. Vi har faktisk måttet kjønnskvote inn kvinner, sier styreleder Kjetil Tuvin Hopen i Eventus. Da han var med

på å starte den første barnehagen i 2006, satset de på friluftsliv, kosthold og likestilling.

PERSON FREMFOR ANSIENNITET

– Vi ville ha et arbeidsmiljø med god kjønnsfordeling, men også ha kjønnsbalanse i pedagogikken slik at jenter og gutter skulle få like muligheter. Forskning viser at vi behandler dem ulikt, forteller Hopen. De etablerte ballbinger og kjøpte buss for å ta barna med ut i friluft. De har egen båt, lavvo og gapahuk.

– Menn ønsker å være enda mer ute enn kvinner, så det vi gjorde, trakk mannlige søkere. Når vi har etablert et miljø med mange menn, er det lettere å rekruttere flere, påpeker Hopen. Noen likte også at Eventus er non-profit-barnehager. Hopen forteller at de alltid har like mange menn som kvinner på intervju.

– Skal du ha et arbeidsmiljø med kjønnsbalanse, må du ta noen sjanser. Ser du bare etter personer med den beste CV-en, får du det ikke til. Vi ser etter andre ting enn ansiennitet og studiepoeng. Da kan det hende du må la noen gode arbeidstakere passere, for å ta sjansen på en mannlig søker, sier Hopen og påpeker at de også har bommet på en og annen ansettelse.

GUTTER SOM LEKERESSURS

– Vi har hatt fem prosent sykefravær, og det kjønnsbalanserte arbeidsmiljøet har hatt mye av æren for det. Både menn og kvinner blir værende fordi de trives, sier Hopen. De er opptatt av å skape et godt arbeidsmiljø også utenom arbeidstiden, og de ansatte har lånt bussen og lavvoen for å dra på tur til Trolltunga eller Preikestolen. De har også

←

MANGE MENN: I

Tiriltoppen Eventus barnehage i Bergen er 40 prosent av de ansatte menn. Her er barne- og ungdomsarbeider Raymond Msharasha (foran f.v.) barnehagelærer Andreas Solberg og pedagogisk leder Espen Gabrielsen med barna Jonathan Dalsbø (foran f.v.), Ella Mari Ystebø, Tormod Vermedal-Skjold, Edvin Jørgensen Tvedt, Sverre Devik, Malene Rognaldsen Wiik og Filipa Nydal Helgeland.

BEVISST

REKRUTTERING: – Det kan hende du må la noen gode arbeidstakere passere, for å ta sjansen på en mannlig søker, sier styreleder Kjetil Tuvin Hopen i Eventus barnehager, der nesten halvparten av de ansatte er menn. Foto: privat

«Har du én mann, mister du ham, men har du to menn, kan det hende du får tre.»

ungdomsskolegutter inne som lekeressurser og har tilbudt ansatte fagarbeiderutdanning, eller barnehagelærerutdanning på deltid.

– Ved å ha en balanse i kjønn kommer de individuelle ferdighetene frem, sier daglig leder Kjetil Lynn Castell i Tiriltoppen Eventus barnehage. Der er 11 av de 24 ansatte menn. Han tror de har lyktes med å få menn i barnehagen fordi de har sett på det å være mann som en kvalitet i seg selv.

– Har du én mann, mister du ham, men har du to menn, kan det hende du får tre, sier Castell. Han er opptatt av å ha en personalgruppe med stort mangfold.

GOD PÅ LEK OG NÆRHEIT

– Da jeg jobbet på en avdeling med bare menn, var vi gode på lek og nærhet til barna, og litt mindre gode på orden. I en avdeling med bare kvinner kan det bli mindre risikolek, mer omsorg og varme og god orden. Det handler ikke bare om kjønn, men at vi alle er barn av vår egen oppdragelse. Vi kan ikke tillate oss å reprodusere den oppdragelsen, men må reflektere rundt forskning og det vi vet i dag, sier Castell. Han tror de har klart å beholde mennene fordi de får plass til å være seg selv og å mestre. De har bedriftsidrettslag med håndball og fotball, og samspillsband med profesjonell musikksskole for å treffe kollegaer også på fritiden.

– Det bidrar til at folk trives, og er uavhengig av om du er mann eller kvinne, sier han.

FRILUFTSFILOSOFI

Barnehagelærer Andreas Solberg i Tiriltoppen Eventus sier det oppleves naturlig å jobbe i en barnehage med god kjønnsbalanse.

– Jeg ville ikke jobbet i en barnehage med bare menn, eller bare kvinner. Kjønnsbalansen påvirker arbeidsmiljøet positivt, og barna møter rollemodeller av begge kjønn. Det vil gjøre det mer naturlig for gutter å velge omsorgsyrker som voksne, sier Solberg. Han søkte seg til barnehagen på grunn av deres ideologi, filosofi, pedagogtethet og kjønnsbalanse.

– Eventus har en filosofi om friluftsliv som tilnærming til barnas læring og utvikling. Det taler ofte godt til menn, sier Solberg. Barnehagelærerutdanning med friluftsliv har ofte en større tetthet av menn. Han tror flere menn vil få øynene opp for yrket om profesjonen klarer å få frem at yrket er et naturlig alternativ også for menn.

line@utdanningsnytt.no

Her reklamerer mennene for jobben sin

Barnehagene må vise frem hva de gjør, som **å bygge romraketter eller lære barna å fiske og spikke.** Det vil rekruttere flere menn, mener styrer Chris Meland.

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Private barnehager har større andel mannlige ansatte med 11,7 prosent mot 8 prosent i kommunale barnehager, viser tall fra Utdanningsdirektoratet. Åmotsmarka barnehage i Kvinesdal kommune er et av flere unntak. Her er 21,5 prosent menn, og de har innfridd det nasjonale målet om 20 prosent menn. Det har de fått til takket være at de mannlige ansatte benytter alle muligheter til å fortelle om hverdagen sin. De stiller opp i media, besøker skoler og tar imot skoleungdom i praksis. Og så får de lov til å leke.

BYGDE ROMSTASJON

– Å jobbe i barnehage er et eldorado for lekne menn i alle aldre, sier styrer Chris Meland. Han påpeker at barnehagen trenger både folk som liker å synge, spille, forme, kokkelere, være ute, bygge, klatre, kjenne dyr, så, høste, fiske og alt mulig annet.

– Da vi hadde verdensrommet som tema, skapte vi fantasifigurer som hadde havnet på en ukjent planet. Barna skulle hjelpe dem tilbake, og da ble romrakettene til. Vi bygde romstasjon og brukte både luft, vann og krutt, forteller pedagogisk leder Dag Fredriksen.

– Denne typen læring fenger alle barn, den er inkluderende og viser at alle har like muligheter, uavhengig av kjønn, sier Dag. Han innrømmer at han syntes prosjektet var morsomt, at det fikk frem gutten i ham.

– De fleste menn aner ikke at for eksempel det å bygge en romstasjon sammen med bar-

→

TRENGER MARKEDSFØRING: – Det er mange aktiviteter de fleste ikke vet om, men som kan gi menn lyst til å jobbe i barnehage, sier styrer Chris Meland (t.h.) som har sørget for god rekruttering til sin barnehage: barne- og ungdomsarbeider Espen Berg (f.v.), lærling Krister B. Egeland og pedagogisk leder Dag Fredriksen.

ÅMOTSMARKA BARNEHAGE

- kommunal barnehage fra 1986
- 75 barn i alderen 1–6 år på fem avdelinger
- 21 ansatte, 4 av dem menn, det vil si 21,5 prosent menn

«Barnehagene må slutte å være usynlige, grå mus. Vi må vise oss frem, og fortelle om mangfoldet.»

na også er en del av det å jobbe i barnehage, sier Dag.

MER SPENSTIGE STILLINGSANNONSER

Barne- og ungdomsarbeider Espen Isaksen Berg og lærling Krister Egeland er enige i at de fleste ikke kjenner til hva de barnehageansatte gjør. Krister bestemte yrkesvalget allerede som tiåring.

– Jeg var med og fulgte lillebroren min i barnehagen som liten og hadde mer lyst til å bli igjen der enn å gå på skolen. Og nå er jeg tilbake i den samme barnehagen igjen, men som lærling, smiler Krister, som skal bli barne- og ungdomsarbeider. Espen mener det er bra for arbeidsmiljøet med begge kjønn. Det vanskeligste kan være å få den første mannen til å søke.

– Barnehagene må slutte å være usynlige, grå mus. Vi må vise oss frem, og fortelle om mangfoldet, sier Espen. Styrer Chris mener stillingsannonseene må være tydeligere på hva som forventes av kvalifikasjoner, og hva barnehagen og kommunen kan tilby.

– Hvorfor ikke skrive om friluftsliv og

LUNSTJID: Styrer Chris Meland (t.h.) mener det er viktig å få frem at barnehageansatte gjør mer enn å skifte bleier.

UNDRER SEG: – Barnehagene må slutte å være usynlige, grå mus. Vi må vise oss frem, og fortelle om mangfoldet, sier barne- og ungdomsarbeider Espen Berg, som lytter til hva Trym Bakken (3) har å fortelle.

«De fleste menn aner ikke at for eksempel det å bygge en romstasjon sammen med barna også er en del av det å jobbe i barnehage.»

romraketter i stillingsannonse? Og tilby lønn på lik linje med folk med tilsvarende utdannelsesforløp i mannsdominerte yrker? Sammenligner du lønnsnivået mellom en ingeniør med bachelor og en barnehagelærer med bachelor, er det lett å se at de som bygger mennesker, taper lønnskampen, sier styreren.

TRENGER FLERE TYPER MENN

Barnehagesjef i Kvinesdal kommune Solfrid Egeland Eiesland sier at når to søkere står likt, blir menn prioritert.

I dag er 9 prosent av kommunens barnehageansatte menn, mot 1,7 prosent for ti år siden.

– De viktigste ambassadørene for rekruttering er de mennene vi allerede har, sier barnehagesjefen. Hun sier barnehagene ikke trenger én type menn, men mange forskjellige, som musikeren, den lekne og filosofen.

– Mange menn har lyst til å gjøre andre aktiviteter med barn enn det som tradisjonelt gjøres, og slik kan det bli mer bredde og variasjon i barnehetilbudet, påpeker barnehagesjefen.

MARKEDSFØRER JOBBEN SIN

Mennene i Åmotsmarka barnehage benytter alle muligheter til å fortelle om den herlige hverdagen sin. De stiller opp i media, besøker skoler og tar imot skoleungdom i praksis.

MALING: Det meste kan gjøres utendørs, også maling. Her beundrer Sofie Homme Øverby (5) og lærling Krister Egeland et kunstverk barnehagebarna har laget.

EGEN GRØNNSAKSHAGE: Barnehagen har en egen grønnsakshage der barna er med på å plante, stelle og høste grønnsaker.

LÆRER Å SPIKKE: Pedagogisk leder Dag Fredriksen og Frida Sanden Sivertsen (5) har en god samtale mens de sitter og spikker. Frida har tidligere lært hvordan hun skal håndtere kniven.

Spesielt fedrene gir gode tilbakemeldinger på at det er menn i barnehagen.

– Det folk ser når de henter og leverer barna, kan gi et dårlig bilde av alle timene vi tilbringer sammen med barna, og aktivitetene og jobben som blir gjort, sier styrer Chis.

Pedagogisk leder Dag mener det er en fordel med en mannlig styrer for å få flere menn til å søke seg til en barnehage, men er klar på at personlighet er viktigst.

– En styrer som tør å utfordre både kvinner og menn ved å gi dem litt friere tøyler, er med på å fjerne det som er igjen av kjønns-

rollemønsteret, sier Dag. Han påpeker at når det allerede jobber menn i barnehagen, er det ofte lettere for de mannlige studentene og lærlingene å trives i barnehagen, fordi de slipper å være alene blant en haug med kvinner.

– Det er mange aktiviteter de fleste ikke vet om, men som kan gi menn lyst til å jobbe i barnehage, sier styrer Chris. Han mener dette bør komme tydelig frem i stillingsannonser og når folk informerer om barnehagelæreryrket for elever og studenter.

ramesil@hotmail.com

Sture valgte barnehagen fremfor økonomjobb

ELSKER JOBBen: Barne- og ungdomsarbeider Sture Mønnich har jobbet 30 år i barnehage og leser gjerne for Alexandra (f.v.), Thea, Hennie, Hedda og Max. Han mener menn har et ansvar for å ta vare på hverandre på jobb.

«Han kom inn som en virvelvind, og tok både barna og meg med storm.»

For 30 år siden fant Sture Mønnich både drømmejobben og drømmedama i barnehagen. **Ikke alle ville ha menn i barnehagen den gang.**

TEKST: JANNE HÅLAND FOTO: JAN INGE HAGA

Det var ganske tilfeldig at han som 22-åring begynte å jobbe i en barnehage i Stavanger. Han måtte bare ha en jobb. Samtidig søkte han på økonomistudiet.

– Jeg kom inn, men kjente at det ble helt feil, sier Sture Mønnich.

FØLTES RIKTIG

Men i barnehagen føltes det riktig. Han trivdes med barna, den pedagogiske kvaliteten og en ledelse som tok godt vare på de ansatte.

– Det var mange dyktige folk i barnehagen. Den dyktigste giftet jeg meg med, sier Mønnich.

Kona Svanaug Lunde var pedagogisk leder i barnehagen da de møttes der for 30 år siden.

– Han kom inn som en virvelvind, og tok både barna og meg med storm, sier Lunde. Nå underviser hun, driver utviklingsarbeid og forsker på relasjonskvalitet i barnehagen på Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger (UiS). Omtrent hver dag reflekterer paret rundt historier og tematikk fra barnehagen ved middagsbordet.

– Vi har en felles plattform og et brennende engasjement for barnehagen. Jeg blir så rørt av sterke hverdagshistorier om barn som strever, og har tillit til at Sture vil dem vel, sier Lunde.

IKKE ALLE VILLE HA MENN

Vikariatet ble til fast jobb for Mønnich, som så utdannet seg til barne- og ungdomsarbeider. Samtidig tok han dramafaglig utdanning, og har undervist barnehagelærerstudenter i drama ved UiS. På 90-tallet var det ikke alle barnehager som ønsket å ha mannlige ansatte, og ikke alle foreldre ønsket at menn skulle ha en omsorgsrolle for barna, husker han.

– Men i verden er halvparten menn. Mannlige rollemodeller er viktige både for gutter og jenter, sier Mønnich. Lunde viser til en barnehage hvor det i ett år kun var menn på en av avdelingene.

OPPDAGELSESFERD: Barne- og ungdomsarbeider Sture Mønnich utforsker gjerne regn, jord, sørpe og tyngdekraft på turen ute sammen med Max, Hennie og Sondre.

– Jentene ble mer frempå. Guttene tilpasset seg mer flokken, og holdt seg mer i nærheten av de ansatte. Til gjengjeld hang julegardinene oppe til påske, sier Lunde og humrer.

Hun husker en mannlig veileder som sa at menn leker hele livet, mens kvinner på et tidspunkt slutter å leke og begynner å organisere og strukturere leken.

– Først ble jeg litt provosert, og tenkte at påstanden var vel stereotypisk. Men kanskje har han litt rett i at menn er mer lekne og til stede i det de holder på med, mens vi kvinner lettere blir distraheret og begynner å rigge for morgendagen? spør Lunde.

MENN HAR ET ANSVAR

Er det to–tre menn i barnehagen fra før, kommer det gjerne flere, tror hun. I Tjodmarka barnehage i

«Jeg trives med alle kollegene mine, både kvinner og menn, men mener også at vi menn har et ansvar for å ta vare på hverandre på jobb.»

Stavanger, hvor Mønnich har jobbet siden 2019, er 7 av de 30 ansatte menn.

– Jeg trives med alle kollegene mine, både kvinner og menn, men mener også at vi menn har et ansvar for å ta vare på hverandre på jobb, sier Mønnich.

Da en 22 år gammel mann startet i barnehagen, var det som å se seg selv for 30 år siden, synes han.

– Hva hadde jeg syntes var kjekt at noen gjorde for meg? Han spiller trommer, jeg synger og spiller gitar, dermed laget vi et jobb-band. Det handler om å finne

felles interesser. Samtidig er det vesentlig å bli sett og jevnlig få det anerkjennende klappet på skulderen, tror Mønnich.

VIKTIG Å BLI VERDSATT

Nøkkelen for å få flere menn inn i barnehageyrket ligger likevel hos ledelsen, mener Mønnich. At man blir ivaretatt som fagperson og menneske, uavhengig av kjønn, og bli verdsatt for den man er, og det man gjør og står for.

– Får folk ta utgangspunkt i ting de er interessert i, tror jeg mye er gjort. Jeg kan godt sitte og perle, men får jeg anledning til å legge opp en hel barnehagedag i skogen, eller samle en gjeng unger som vil lage en forestilling, er jeg i mitt ess, sier han.

FANT LYKKEN

De to er enige om at organisasjonsutvikling og personalledelse kan få mer plass i utdanningen.

– Barnehagen skal være en lærende organisasjon, der hver og en skal lede der de er. Hver avdeling eller enhet er avhengig av god personalledelse. De få gangene jeg har vært litt sliten av å jobbe i barnehage, har det handlet om organisering og ledelse, aldri ungene, sier Mønnich.

– Vi voksne trenger jo det samme som barna: å bli sett og ivaretatt. I tillegg må man få utvikle seg menneskelig og faglig, sier Lunde. At en jobb som økonom gjerne ville gitt Mønnich bedre lønn eller status, er aldri et tema.

– For meg handler det om noe så banalt som å finne lykke. Vi jobber med verdier og omsorg, og bidrar til at barn får en trygg hverdag med glede, som igjen kan bidra til en god fremtid. Det er meningsfullt, sier Mønnich.

jahaland@gmail.com

MØTTES I BARNEHAGEN: Sture Mønnich var 22 år da han møtte Svanhaug Lunde på jobb i en barnehage. De ble gift, og han har siden jobbet i barnehage.

GIVENDE JOBB: Ikke alle foreldre ønsket at menn skulle ha en omsorgsrolle for barna da han begynte å jobbe i barnehagen på 90-tallet, minnes Sture Mønnich, som elsker å tulle med barna, som Markus (øverst) og Hennie.

OVER 8 300 FØLGER

Første steg på Facebook

Bli med og følg
oss du også!
[@facebook.com/forstesteg](https://www.facebook.com/forstesteg)

**FØRSTE
STEG**

Her må barnas allergier dokumenteres

I Øvre Jakobsli barnehager må foreldrene **vise legeerklæring ved allergier og matintoleranse** hos barnet. Det gir større ro rundt måltidene.

TEKST OG FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

En periode hadde vi mange barn med allergier hos oss. Det gikk nærmest litt inflasjon i å ha noe å være intolerant for, og det kunne virke som en del foreldre selv stilte diagnosen, forteller Bente Kvam, avdelingsleder i Øvre Jakobsli barnehager i Trondheim.

FÆRRE MED ALLERGI

Etter at barnehagen innførte krav om dokumentasjon på allergi og matintoleranse for et par år siden, har antall allergibarn vært lavt og nokså stabilt: Mellom to og fem foreldre leverer hvert år legeerklæring. Om det lave tallet er tilfeldig eller ikke, er vanskelig å vite, men Kvam ser ikke bort fra at dokumentasjonskravet har hatt betydning.

AVDELINGELDER: Bente Kvam forteller at hun er opptatt av at barna skal slippe å forholde seg til hva de kan spise og ikke spise. – De små skal være trygge på at de kan forsyne seg av det som blir satt frem, sier hun.

Vepseallergi og allergi mot egg, nøtter og gluten er de vanligste allergiene.

– Heldigvis har vi aldri opplevd alvorlige hendelser blant de 153 barna som er fordelt på 7 avdelinger. Vi har gode rutiner og tar allergiene på største alvor, understreker Kvam og forteller at barnehagen har EpiPen (adrenalin) i beredskap.

SKAPER URO

Hun og kollegene er opptatt av at ikke alle reaksjoner hos barn må tolkes som sykdom.

– Barn har ofte litt vondt i magen eller noen prikker på huden. Om vinteren blir man rød rundt munnen når man har spist appelsin. Det er ikke nødvendigvis en allergi, sier avdelingslederen og fortsetter:

– Magesmerter kan ha så mange andre grunner enn allergi. Vi prøver å finne ut hvordan barnet egentlig har det, før vi endrer kosten, sier Kvam. Hun understreker at det er voksnes ansvar å påse at barna spiser det de skal, og unngår det de ikke tåler.

– Vi voksne må legge til rette mat og måltider. Når flere barn klager over at det og det skal de ikke ha, så skaper det lett dårlig stemning, som smitter over på andre. Vi synes barna skal spise maten som blir servert dem, sier hun.

SLIK ER BARNAS MENY

Hver morgen får barna servert grøt eller frokostblanding.

Barn og allergi

Rundt fem prosent av norske barnehagebarn har allergi.

Det fins flere kliniske tester for å utrede matallergi, men symptomer og sykehistorie avgjør diagnosen.

Kostprovokasjon er en vanlig måte å finne det ut på. Barnet utsettes for det allergenet det mistenkes det er allergisk mot. Det skjer i kontrollerte omgivelser hos spesialist på sykehuset, etter henvisning fra fastlege.

Kostprovokasjon vil gi svar på om barnet er allergisk og mot hva, hvor mye som skal til før en reaksjon oppstår, hvor alvorlig allergien er, og hvordan den bør behandles.

En legeerklæring er utgangspunktet for hvordan barnehagen bør tilrettelegge for barnet.

Kommunale barnehager med barn med alvorlig allergi kan søke kommunen om penger til å sette inn ekstra personale.

Kilde: Norges Astma- og Allergiforbund (NAAF)

ROLIGERE: Det er blitt roligere rundt matbordet for Kanmani og de andre barna i Øvre Jakobsli barnehager etter at barnehagen innførte krav om legeattest for matallergier. Nå slipper barna å si hva de ikke kan spise.

«MAGESMERTER KAN HA SÅ MANGE ANDRE GRUNNER ENN ALLERGI. VI PRØVER Å FINNE UT HVORDAN BARNET EGENTLIG HAR DET, FØR VI ENDRER KOSTEN.»

– Vi koker grøt slik at de med eventuelle allergier kan spise det som serveres. Barn som ikke skal ha melk, får grøt kokt på vann. Etter avtale med barnehagen kan barna også ha med egen frokost. To ganger i uka har barna med seg matpakke til lunsj. De andre måltidene står barnehagen for. Ettermiddagsmaten er frukt og grønnsaker og knekkebrød.

Når det gjelder matpakkens innhold, fins det ingen forbud fra barnehagens side, men det er et poeng at barna får i seg mat som metter.

GLAD I FISK

Barnehagen følger Helsedirektoratets anbefalinger om å øke fiskeinntaket, derfor får barna ofte laks, torsk eller fiskeboller den ene dagen i uka det serveres varm lunsj.

Barnehageansatte er noen ganger usikre på om barna ikke liker, når de sier de ikke tåler. Slike språknyanser er ikke så opplagt for barna selv.

– Det er lov ikke å like, men vi oppfordrer til å smake. Som pedagog hender det

LUNSJTID: Vepseallergi og allergi mot egg, nøtter og gluten er de vanligste allergiene hos barna i Øvre Jakobsli barnehager. Pedagogisk leder Ellen Renate Sørensen (med ryggen til), Jesper, Jenny, Noel, assistent Marte Rime, Tomine, Kanmani og Ellie spiser lunsj.

«NÅR FLERE BARN KLAGER OVER AT DET OG DET SKAL DE IKKE HA, SÅ SKAPER DET LETT DÅRLIG STEMNING, SOM SMITTER OVER PÅ ANDRE.»

jeg sier: «Du likte ikke da, men kanskje du liker nå?»

IKKE RIGIDE

Barnehagen har hatt eksempler på at barn har fått glutenfri kost fordi foreldrene mente barnet hadde cøliaki. Etter utredning hos lege viste det seg at gluten ikke var noe problem.

– Det er slike situasjoner vi vil unngå, sier Kvam.

– Men vi er ikke rigide. Kommer det foreldre og spør om vi kan unngå melkeprodukter en periode fordi barnet har diaré eller treg mage, så er vi med på det, sier hun.

Et annet barn tåler ikke egg, derfor spiser ikke barna på hans avdeling det. Men når gutten er borte fra barnehagen, passer de ansatte på å servere kokt egg, omelett eller annet som inneholder egg, til barna.

– Slik kan vi ha individuell tilrettelegging uten at det går utover kostholdet til de andre barna, forteller Bente Kvam.

FLERE KREVER DOKUMENTASJON

Det er flere barnehager i Trondheim som krever dokumentasjon fra lege på allergier og intoleranse hos barna, ifølge avdelingsleder Ragnhild Granskogen i fagenhet for oppvekst og utdanning i Trondheim kommune. Kommunen la frem et rammeverk for hvordan barnehager, SFO og skoler skal kunne forholde seg til allergier og intoleranse, i 2017.

Guro Waage, ernæringsrådgiver i Norges Astma- og Allergiforbund (NAAF), har ikke tall på hvor mange som oppsøker lege på grunn av mistanke om matallergi.

EGEN MATBOKS: Når Jenny og barna i barnehagen får grøt, lager de den slik at også barn med allergi kan spise den. Barna kan også ta med egen mat i barnehagen.

– Men det er gjort flere studier som viser at langt flere foresatte tror at barnet har en allergi, enn det som viser seg å være reelt etter at barnet har blitt ordentlig utredet, sier hun.

Det fins flere kliniske tester for å utrede matallergi, men symptomer og sykehistorie er det som er avgjørende for å stille en diagnose.

– Hvilken tilrettelegging du kan forvente for barnet, er individuelt. Jo strengere tilrettelegging, jo strengere er kravet til dokumentasjon. Men det skal tilstrebes at barnet får et likeverdig tilbud som resten av barnegruppen, sier Waage.

BARNEHAGENS ANSVAR

Hun opplyser at foreldrene har ansvaret for at barnet er utredet, men at barnehagen må sørge for at de har de nødvendige opplysningene skriftlig, og for å lære opp ansatte.

– Barnehagen skal sikre at det foreligger gode rutiner for å ivareta det allergiske barnet, uten at det går på bekostning av resten av barnehagebarna. De ansatte skal kunne forhindre, men også gjenkjenne og

TILPASSET MAT: Noel koser seg med den siste grove brødskiva. Barn med allergi får tilpasset mat i barnehagen, slik at det ikke går ut over de andre barna.

behandle allergiske reaksjoner hvis uhellet først er ute, sier ernæringsrådgiveren.

Det er mye som tyder på at forbud mot enkelte matvarer i barnehagen kan virke mot sin hensikt, med mindre det er strengt nødvendig, ifølge Waage.

– Når man tilrettelegger etter barnets behov, gir det barnet større trygghet og mer mestring, sier hun.

marianne.fotograf@gmail.com

ANNONSE

PRAKSISNÆR LITTERATUR FOR BARNEHAGEN

HARALD DEAN
ISBN 9788245037166
Pris KR 229,-

Denne praksisnære boken beskriver hvordan du som er ansatt i barnehagen kan samtale med barn for å utforske barnets omsorgssituasjon. Målet er at barn får optimale betingelser til å bli sett, hørt og får nødvendig hjelp.

Bestill på www.fagbokforlaget.no/profesjon/barnehage
eller send e-post til: ordre@fagbokforlaget.no

HEIDI WITTRUP DJUP
ISBN 9788245037159
Pris KR 219,-

Når familier rammes av kriser, sykdom, dødsfall eller andre livsbelastninger, rammes også barna. Hvordan snakke om såre og vanskelige tema, og hvordan møte barns reaksjoner og behov? Denne boken synliggjør hvordan barnehagen kan støtte barn og voksne i en krevende tid.

FAGBOKFORLAGET
fagbokforlaget.no

Mitt barnehageminne

FJELLKLATRER: Cecilie Skog minnes at hun solgte gjørmekaker under sklia i barneparken. – Her var det lavt under taket, det var en egen verden, der de voksne var for store til å komme inn, smiler hun.

MAMMA OG MORMOR OG DE FØRSTE TOPPENE

Tre år og irrgroffe øredobber i barnehagen. Storesøster hadde fått hull i ørene, men jeg nektet å vente til jeg ble seks.

NYE ØREDOBBER: Fjellklatrer Cecilie Skog i barneparken tre år gammel, avbildet i Sunnmørs-posten fordi det var moderne med hull i ørene blant små barn.

Cecilie Skog (46)

fjellklatrer

Fra: Ålesund

Bor i: Oslo

Familie: døtrene Vilja og Vega

Aktuell med: friluftsbok for barn, som lanseres i oktober

BARNEPARKEN

gjorde Cecilie robust

Fjellklatrer Cecilie Skog lærte mye i barneparken som hun **har tatt med seg videre i livet.**

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: KHOA DANG DO

V i satte opp stoler på rekke og rad og sang og lekte Hompetitten, sier Cecilie Skog og demonstrerer at teksten sitter fortsatt. «Å hompetitten, hompetatten, hompetutten teia. Melkeruta kommer ifra Skomperud på heia», synger hun.

– Det var favorittaktiviteten min, og jeg foreslo ofte denne leken. De andre var litt sånn: «Jada, Cecilie, vi vet at du er glad i den», sier hun lattermildt. Cecilie gikk i barnepark på Hessa i Ålesund fra hun var to og et halvt år til hun fylte sju og startet på skolen. Cecilie ble levert da parken åpnet klokken 10, og hentet igjen fire timer senere.

MINNES VENTINGEN

– Vi var mest utendørs og lekte, og de fleste minnene fra barneparken utspiller seg rundt huskene, sklia og lekehuset. Det var mye venting. Det var hardt for en som alltid har vært utålmodig, sier Cecilie. Hun lærte å stå i kø, å dele og å stole på andre voksne enn foreldrene.

– Jeg lærte mye i barneparken som jeg har tatt med meg videre i livet. Jeg ble robust og dynamisk, sier Cecilie.

MED ØREDOBBER I AVISEN

Da, som nå, regnet det ofte i Ålesund, og det visste Cecilie og vennene å utnytte.

– Vi laget mengder med sand- og gjørmekaker og solgte dem i butikken vår under sklia. Her var det lavt under taket, det var en egen verden, der de voksne var for store til å komme inn, minnes Cecilie med et varmt smil. Hun husker at hun elsket å grise med sand, søle og vann – og ikke minst å hoppe i sølepyttene.

En dag kom det en journalist og fotograf fra Sunnmørs-posten på besøk til barneparken. De laget en reportasje om at det var blitt moderne å ta hull i ørene på små barn.

– Journalisten og fotografen hadde vært på barneskolen først og kom, litt tilfeldig, tror jeg, innom barneparken etterpå. Og der traff de hun bitte lille med grønne øredob-

ber, som havnet i avisen, sier Cecilie, som insisterte på å få øredobber når storesøsteren fikk det.

– Jeg ville ha det hun fikk, en skikkelig sta, lita frøken, smiler Cecilie.

RAGNHILDS FANG

Ragnhild jobbet i barneparken – og hadde et stort og trygt fang. Cecilie minnes at hun var god til å trøste.

– Ragnhild var en moden dame, den mest erfarne som jobbet der, og jeg likte henne veldig godt. Jeg hadde tillit til henne, og det var fint å ha et sterkt bånd til en voksen utenfor familien, sier Cecilie.

Hun opplevde at de voksne var til stede, men ikke nødvendigvis delaktige.

– Jeg kan ikke huske at de som jobbet der, satte i gang noe eller ble med i leken, bortsett fra da vi var inne. Da var det noen klappeleker og *Hompetitten*,

selvsagt!

BESKYTTELSE MOT TIGRE OG LØVER

Cecilie har valgt en friluftsbarnehage for sine egne barn, Vilja og Vega. Minstejenta på fire går der fortsatt, og her om dagen gikk hun hjem alene for første gang, sammen med to jevngamle venner.

– Det er 700 meter å gå gjennom skogen, og jeg sto og ventet på dem i enden av skogholtet. De var så stolte og lykkelige, der de kom gående med hver sin vandrestav, som de hadde spikket i barnehagen. Stavene skulle beskytte dem mot tigre og løver på veien, forteller Cecilie.

Vega visste at moren ventet på dem med is. Det var taktisk fra Cecilies side. Hun regnet med at det å forhindre isen fra å smelte var en sterk motivasjon for å holde seg på stien.

– Du skulle sett dem. De vokste på den turen. Det å gå alene gjennom skogholtet var Vegas initiativ – og jeg er sikker på at hun vil huske den opplevelsen for resten av livet, sier tobarnsmoren med et smil.

godkommunikasjon@gmail.com

«Jeg lærte mye i barneparken, som jeg har tatt med meg videre i livet. Jeg ble robust og dynamisk.»

FORSKER: – Ytre forhold som beriker lekemiljøet, kan skape biologiske prosesser som tenner og slukker gener. Dermed har barnas lek i dag også betydning for hvordan deres egne barn i fremtiden vil leke, lære og klare seg i livet, sier professor Dion Sommer ved Aarhus Universitetet i Danmark.

- Lek påvirker barnas gener

Barn som får leke mye, lærer mer, og det går i arv. **Det betyr at du kan påvirke barnas gener gjennom pedagogikken,** ifølge professor.

TEKST: MIKKEL KAMP FOTO: HELENE BAGGER

Lek påvirker barnas gener. Har barn gode muligheter til å fordype seg i leken, forbedrer det barns evner til å tilpasse seg nye situasjoner, og de lærer bedre.

– Ytre forhold som beriker lekemiljøet, kan skape biologiske prosesser som tenner og slukker

gener. Dermed har barnas lek i dag også betydning for hvordan deres egne barn i fremtiden vil leke, lære og klare seg i livet, sier Dion Sommer, professor i utviklingspsykologi ved Aarhus Universitetet i Danmark.

PÅVIRKE GJENNOM PEDAGOGIKKEN

Miljøet barn vokser opp i, helt fra de ligger i magen, har betydning, ifølge Sommer. Barns gener blir for eksempel påvirket av stresshormoner hos moren. Selv hos eneggede tvillinger, som i utgangspunkt har de samme genene, kan man se at genene blir påvirket av om de vokser opp i et berikende og stimulerende miljø eller ei.

– Vi vet allerede at miljøet har betydning, men det nye er

at du kan påvirke barnas gener gjennom pedagogikken. Det vil si å påvirke barnas muligheter positivt, sier professoren. Han er ute med boka *Lek – en ny forståelse*, der han kombinerer psykologi med historie og genetikk.

BIOLOGISKE PROSESSER

Forklaringene ligger i det som heter epigenetikk. Det handler om hvordan ytre forhold som beriker lekemiljøet og våre aktiviteter som for eksempel lek, kan skape biologiske prosesser som tenner og slukker gener.

– Lek i et berikende miljø tenner gener som bygger ut barnets hjerne. Er barnas miljø ikke bra, blir andre gener mer aktive, og dermed utvikles ikke hjernen på samme positive måte. Det spesielle er at noen av de epigenetiske endringene kan arves for fremtidige generasjoner uten å endre den grunnleggende genetiske koden. Epigenetikken setter ikke den tradisjonelle genetikken ut av spill, men den har betydning for hvilke gener som kommer frem, og hvilke som ikke gjør det, forklarer Sommer.

GENENE SLÅR SEG AV OG PÅ

Professor Arne Klungland ved Oslo universitetssykehus bekrefter at det er mulig å slå av gener ved at det festes kjemiske forbindelser, som kan kalles merkelapper. Disse merkelappene kan fjernes igjen, og da blir genet skrudd på igjen, forklarer han.

– Det finnes mange studier på at hva vi for eksempel spiser og opplever, kan påvirke merkelapper som gjør at genene slår seg av og på. Dette er komplisert å studere, og vi kan aldri bestemme hvilke gener som skal påvirkes. En av definisjonene på disse epigenetiske merkelappene er at de kan nedarves fra celle til celle også til neste generasjon, sier Klungland.

LEK SOM HJERNEAKTIVITET

Fordi påvirkning kan gå i arv, er det veldig viktig at barna har det rette miljøet, ifølge Sommer. Han sier vi kan bruke leken som en slags hjernearkitekt.

– La barna leke både alene og sammen. Lek med dem, gi dem mange ulike leker, og de vil utvikle hjernen til å lære. På den måten setter du i gang en positiv utviklingsspiral. Evolusjon hører ikke bare fortiden til, det skjer også i dag. Evolusjonen er en usynlig medspiller når barnet leker hjemme med familien og i barnehagen, sier Sommer. Han oppfordrer derfor barnehagene og skolene til å prioritere leken, og at de gjennom pedagogikken lærer barna å leke og bli aktive lekekamerater.

– Noen barn blir valgt bort, fordi de ikke har så mye å tilføre leken. Dem bør vi støtte og hjelpe i leken. For når de leker og er opptatt av lek, har det en positiv effekt på epigenetikken, forklarer professoren.

mk@stickelberg.dk

* Opinion 2021

7 av 10 lesere er svært eller ganske fornøyd *

8 av 10 lesere mener Første steg er relevant for jobben *

9 av 10 leser papirutgaven av Første steg *

Første steg er den mest foretrukne kanalen for stoff om barnehagefeltet *

Nå ut til 69 000 lesere

Annonserer du i Første steg, når du barnehagelærere, styrere, studenter, universitets- og høyskoleansatte og andre barnehagefolk i Norge. Første steg er et tidsskrift med reportasjer, fagartikler og debatter om barnehage og oppvekst.

Ta kontakt med Mona Jørgensrud mj@hsmedia.no Telefon 62941032 / 91173473

Neste utgave kommer 3. des. Annonsefrist er 3. nov.

FØRSTE STEG

Les mer: utdanningsnytt.no/forste-steg

Naturbordet

Naturen er lekens skattkammer. Lekelysten vil derfor blomstre om vi tar kongler, skjell og pinner med inn og dekker bordet til en fest for fantasien.

Barnehager har tradisjon for å tilby naturens skatter til formingsaktivitet, men de fungerer like godt som åpent og udefinert materiell til lek. Bruk naturmaterialene til å lage en fristende og miljøvennlig møteplass for lek ved bordet. Den klassiske naturleiren – som blåleire eller rødleire – kan fungere fint som grunnmateriale i en naturinspirert invitasjon. Tilby i tillegg lyng, korte pinner, kongler, steiner, strå og andre naturfunn. Barna kan fritt få skape og leke med det bordet byr på, eller bare sitte sammen med deg, kjenne, samtale, benevne og samle sanseerfaringer.

Trude Anette Brendeland

trubrende@hotmail.com

Barnehagelærer, forfatter og foredragsholder som står bak fantasifantasten.no. Hun jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård studentbarnehage i Bergen. Hun gir deg inspirasjon til å lage og tilby naturlig, estetisk og miljøvennlig lekemateriell.

Et lekebrett med lav kant kan være praktisk å ha som underlag der naturens skatter skal utforskes. Da blir det litt mindre bøss og søl på golvet. Det gjør det også enklere å flytte på prosjektet når bordet skal brukes til andre ting. Et lekebrett kan lages av en treplate som du limer/spikrer en listekant på. Den kan behandles med miljøvennlige alternativ som vannbasert lakk eller bivoks. Et alternativ er å kjøpe et stort plastbrett i hagebutikken, slike man bruker under pallegårmer.

Et bord fylt med naturmaterialer kan bli et naturlig habitat for lekedyrne. Plasser

dyrene sammen med steiner, stubbeskiver, treklosser og annet spennende dere har funnet ute. Da kan barna bygge opp et miljø på bordet og lage lange lekefortellinger med dyrene i hovedrollen.

Tilfør gjerne naturbordet spiselige krydderurter med god lukt, som lavendel, oregano og salvie. La barna få klippe av kvister og bruke dem som materialer i leken. De kan for eksempel bli «mat» til dyrene eller «plantas» som hagevegetasjon i leiren.

Ekstratipset!

Mortermoro

Utforskende barn liker ofte å se hva som skjer når de kan endre strukturen og formen på naturmaterialet. Ved hjelp av en morter kan barna knuse og male kritt, tørket leire, krydderurter, kaffebønner og korn. Se hva som skjer, og funder med barna på hva man kan bruke pulveret til. Kan det bli ekte tryllestøv til eventyrstunden, eller maling om vi blander i noen dråper vann?

MANNSFORKJEMPEREN

Svein Ole Sataøen **sørget for å få flere menn inn i barnehagelærer-utdanningen** og kan lukte om en barnehage er god. Nå er målet å debutere i Vasaloppet som 70-åring.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: SYLVI WITTER RUSÅS

Han har sittet i de nasjonale utvalgene som har evaluert rammeplanen, og blir hentet inn som ekspert fra barnehagelærerutdanningen i hele Norden. Dosent emeritus Svein Ole Sataøen ved Høgskulen på Vestlandet har i mer enn 25 år jobbet for å rekruttere og beholde menn i barnehagelærerutdanningen. Den populære underviseren har også skrevet en rekke lærebøker. Hvem skulle tro at han endte opp i barnehagefeltet ved en tilfeldighet?

IKKE EN ARBEIDSTIME I BARNEHAGE

– Noen tror jeg er barnehagelærer, men jeg har ikke en arbeidstime i en barnehage. Men jeg har vært mye ute i barnehager og har hatt god kontakt med de ansatte, smiler Svein Ole gjennom Teams fra Sotra i Bergen. Da barna ble voksne, flyttet han og kona fra Sogndal og overtok hennes barndomshjem i Øygarden. Han har logget seg på fire minutter før tiden. Er kjent for å være presis, ordentlig og til å stole på.

– Jeg liker å ha oversikt og har nok et kontrollbehov, smiler Svein Ole, som gjerne ville ha noen av temaene vi skulle snakke om, på forhånd. Hans vei til barnehagefeltet startet med en tysk historielærer på ungdomsskolen som var så inspirerende at han begynte å studere historie med mål å ta hovedfag i mellomkrigshistorie. Så traff han en venn på veien som lurte på om han ikke heller ville bli med og studere pedagogikk, og slik ble det.

– Mine valg var litt tilfeldige. Men med den utdan-

ningen skjønte jeg fort at jeg måtte bli lærer, smiler Svein Ole. Han fikk jobb ved lærerutdanningen i Sogndal, men ble raskt en del av barnehagelærerutdanningen, der han seinere ble studieleder. Svein Ole blir beskrevet som en drivkraft i Sogndal. På det meste hadde Sogndal 40 prosent menn ved utdanningen.

– Det var gøy å være i en organisasjon der jeg fikk lov til å være drivkraft og hadde en ledelse som heiet på det vi fikk til, sier Svein Ole, som er kjent for å være en god underviser som studentene liker.

– Målet mitt har vært å skape motivasjon og å tenne en gnist slik at de skal bry seg om fagfeltet videre og ikke bare lede studentene til eksamen, sier han.

EN MANNEBEVEGELSE

Savnet av menn i utdanningen i Sogndal meldte seg fort, og da han ble spurt om å være med i et nasjonalt prosjekt som skulle lage en handlingsplan for å rekruttere og beholde flere menn i utdanningen, var han ikke vond å be. Svein Ole jobbet fem år med prosjektet. Han reiste rundt og snakket i *Menn i barnehagen (MIB)-grupper* slik kvinnebevegelsen gjorde på 70-tallet, og satte i gang lokale rekrutteringstiltak.

– Vi skapte en trygghet om at det førskolelærerne holdt på med, var viktig, forteller Svein Ole engasjert. Det er noe av det han er mest stolt av å ha fått til. I tillegg til å skrive lærebøker. En av dem ble til på en serviett i solsteiken på en uterestaurant i Barcelona, etter en gin tonic sammen med kollega Leif Askland. Han har også vært med på å lansere et helt nytt omorgsbegrep.

MANNLIG OMSORG

– Vi forsøkte å få *mannlig omsorg* inn som et begrep. Vi brukte det for å få menn til å forstå at de har en oppgave i møte med ungene. Menn gjør ting annerledes enn kvinner, og den måten må det være lov å ta inn i barnehagen, forteller Svein Ole.

«VI FORSØKTE Å FÅ MANNLIG
OMSORG INN SOM ET BEGREP. VI
BRUKTE DET FOR Å FÅ MENN TIL Å
FORSTÅ AT DE HAR EN OPPGAVE
I MØTE MED UNGENE.»

LIVET ER BEST UTE: Når dosent emeritus Svein Ole Sataøen ved Høgskulen på Vestlandet ikke er fordypet i rapporter og stortingsmeldinger, elsker han å være på fjelltur eller gå på ski. – Den eneste sporten jeg ikke ser på tv, er snooker og rytmisk sportsgymnastikk, smiler den sportsinteresserte pensjonisten.

DU
D&H LIE

– Det var ingen oppvurdering av den mannlige måten å gjøre ting på og si den var bedre enn den kvinnelige, bare annerledes. Vi ville gi de unge mennene en identitet i arbeidet, påpeker Svein Ole. Han sier det ikke er unormalt for menn å bli barnehagelærere i dag, men i 1995 var det et tøft valg.

– Det har skjedd mye i forhold til oppfatningen av yrket de siste 25 årene, sier Svein Ole. Selv har han utdannet 96 mannlige barnehagelærere. Da han flere år etterpå undersøkte hva de gjorde, jobbet 78 prosent av dem ennå med barn, selv om noen var i skolen eller barnevernstjenesten.

– Da tenkte jeg at jeg har preget folk og satt spor, smiler Svein Ole, som gikk av med pensjon i fjor.

HAR KOMMET LANGT

Selv om Norge er langt unna målet om 20 prosent menn i barnehagen, synes Svein Ole vi har kommet langt. Han sier dette handler om lange holdningsprosesser og et kjønnsdelt arbeidsmarked.

– Selv om Fröbel var mann, tenkte han nok ikke at menn skulle jobbe i barnehagen, sier Svein Ole, som mener vi må være tålmodige.

– Jeg er også frustrert over at det ikke går fortere, men det er 20 prosent menn på utdanningene i byene, påpeker han. Han var selv med på å samle menn i én klasse på utdanningen og sørge for at de fikk praksis i barnehager med andre menn.

– Vi må fortsette å vise frem yrket for gutter i 12-årsalderen, for allerede fra de er 15, har de delt yrker inn etter hva som passer jenter og gutter, sier Svein Ole. Han mener flere menn i barnehagen er bra for mannsrollen.

– Alle menn må ikke jobbe med bank og børs og bygge bruer og hus. Det er viktig for ungene å breie mannsrollen, sier Svein Ole. Han er ennå forundret over en del motstand han kan møte, som mot å plassere alle menn i én klasse på utdanningen.

– Jeg møtte en styrer en gang som sa at hun hadde hatt en mannlig ansatt som ikke fungerte, og at hun *aldri* ville ansette menn igjen. Det ville vi ikke sagt om en kvinne, sier Svein Ole.

ANSATTE BÆRER KVALITETEN

En god barnehage for Svein Ole er en barnehage

«I DAG FÅR DU KRED FOR FORSKNING, MEN INGEN HEISER FLAGGET HVIS DU HAR GJORT EN GOD UNDERVISNING.»

som bruker hele dagen. Der de voksne er i barnehøyde, jobber i barnas tempo, snakker *med* barna og ikke *over* dem, er lekende og gir bekreftelse og oppmuntring. Han er kommet til en erkjennelse av det er *de ansatte* som er bærere av kvaliteten. Det er deres interesse og motivasjon som skaper en god barnehage.

– Du kjenner det på lukta allerede når du kommer inn i garderoben, om de ansatte trives og har det bra. For meg som utdanner er det viktig å skape de gode voksne, sier Svein Ole. Han sier det er mye bra i norske barnehager, men mener det bør inn flere barnehagelærere. Selv har han ikke gått i barnehage, for det ikke fantes på Geilo der han vokste opp.

FØREMELDING PÅ FACEBOOK

Når Svein Ole ikke er fordypet i rapporter og stortingsmeldinger, elsker han å være på fjelltur eller gå på ski. Føremeldinger på Facebook er ikke uvanlig.

– Livet er best ute, og på fjellet er jeg i mitt rette element, sier Svein Ole, som sier de har vurdert å flytte til Geilo. Der har de plass til å ha alle de tre barna og åtte barnebarna på besøk. Han elsker Italia, rødvin, fotball og ski. Og innrømmer at det klør litt i reisefoten. Han samler på europeiske hovedsteder, og neste reisemål, når det blir mulig, er Georgia. Han heier på Sogndal og har en sterk sportsinteresse. Han hører på Tom Waits eller Leonard Cohen og leser dikt av Hans Børli og Kolbein Falkeid.

– Jeg samler dikt og bruker dem når noe trenger en trøst eller oppmuntring, sier pensjonisten.

HUNDEANGST

Svein Ole har det bra når de rundt ham har det bra. Når han får gå på ski eller se favorittlaget Tottenham vinne. Han har det ikke bra når ryggen slår seg vrang, eller når det regner en måned i strekk i Bergen. Han

SVEIN OLE SATAØEN (67)

VOKST OPP På Geilo.

JOB Pensjonert dosent i pedagogikk ved Høgskulen på Vestlandet.

BAKGRUNN Cand.polit. med norsk, historie og pedagogikk fra Universitetet i Oslo.

Fra 1980 til 2009 lærer på både lærerutdanningen og barnehagelærerutdanningen ved Høgskulen i Sogndal og seinere studieleder for barnehagelærerutdanningen.

Jobbet som dosent i pedagogikk på Høgskulen på Vestlandet fra 2009 til 2021.

Han har de siste årene vært med i forskergruppa som evaluerte rammeplanen, og forsker ved BARNkunne – Senter for barnehageforskning og i forskergruppa PETER (*Political Economy of Teacher Education Research*).

BOR I Øygarden og på Geilo.

FAMILIE Gift, tre barn og åtte barnebarn.

LIKE Fotball, rødvin og Italia, å gå på ski og fjellturer, lese dikt av Hans Børli og Kolbein Falkeid og høre på Tom Waits.

AKTUELL Nylig pensjonert forsker og dosent i pedagogikk ved Høgskulen på Vestlandet og har i over 25 år jobbet for å få flere menn inn i barnehagelærerutdanningen og i yrket.

beskriver seg selv som nysgjerrig, systematisk og en med omtanke for de nærmeste.

– Jeg bor på et småbruk, driver med ved og slektsgransking og har italiensk rødvin i kjelleren. Det er jo ikke så uvanlig for nypensjonerte menn, smiler han.

– *Det er lite som vipper deg av pinnen?*

– På jobb skal det litt til, for der er jeg såpass trygg. Skjer det noe med barn eller barnebarn, kan jeg bli urolig, men da har jeg en stødig kone som henter meg inn, forteller Svein Ole, som traff kona på Skarveren-net for 46 år siden. Men hundeangsten kunne han

SATSER PÅ MENN: Svein Ole Sataøen har i mer enn 25 år jobbet for å rekruttere og beholde menn i barnehagelærerutdanningen. – Vi må fortsette å vise frem yrket for gutter i 12-årsalderen, for allerede fra de er 15, har de delt yrker inn etter hva som passer jenter og gutter, sier han.

vært foruten. Ser han en hund på veien, griper han kona i armen og sender henne foran seg.

SØKER IKKE KONFLIKT

Svein Ole blir beskrevet som en rolig person, en som søker konsensus fremfor konflikt. Det kjenner han seg godt igjen i.

– Jeg er halling. Vi er sindige og må ha tid før vi bestemmer oss. Jeg er beskjeden, eller smålåten som jeg liker å si. Jeg liker ikke skryt, eller å være i fokus. Det håndterer jeg dårlig.

Selv om han er beskjeden på egne vegne, blir han beskrevet som er ressurs innen barnehagelærerutdanningen både i Norge og Norden. Han er mer opptatt av å løfte frem andre enn seg selv. Han er en person folk har respekt for. En som gjør ting ordentlig, er ærgjerrig og arbeidsom.

– Jeg forsøker å være lojal med de jeg jobber for. Det var lett i Sogndal, men jeg slet litt med Høgskulen på Vestlandet, og det var en ubehagelig følelse. Det ble stort og uoversiktlig, og vi fikk etter hvert i mindre og mindre grad vite hva som ble bestemt. Han avsluttet karrieren slik den startet: med å være med på et lokalt utviklingsarbeid, nå i 40 barnehager i Hallingdal. Ringen var sluttet.

SITTER I VIKTIGE UTVALG

Den sindige hallingen har ofte blitt spurt om å sitte i nasjonale råd og utvalg.

– *Hvorfor spør de deg, tror du?*

– Jeg har en tendens til å levere innen fristen. Jeg har et kaldt og klart hode og er god på å systematisere masse informasjon og bruke den fornuftig. Og så er jeg god til å skrive, svarer Svein Ole.

– *Hva gjør du om fem år?*

– Ambisjonen er å gå Vasaloppet før jeg er 70, men i åpent spor og ikke i konkurranse med menn i kondomdress. For å være alvorlig, så håper jeg helsen holder, svarer Svein Ole, som har opplevd at nære venner har dødd de siste årene. Pensjonisten håper han vil bli husket som en som prøvde å motivere studentene, ta vare på dem og se dem, fremfor å bruke all tiden sin på forskning.

– I dag får du kred for forskning, men ingen heiser flagget hvis du har gjort en god undervisning. Det frustrerer meg. Det at jeg har hjulpet studentene å forstå noe, det er godt å tenke på.

line@utdanningsnytt.no

Anett Holmvik

barnehagelærer med ansvar for bærekraftig utvikling i Den blå appelsin Kanvas-barnehage
anett.holmvik@kanvas.no

Rasmus Kleppe

rådgiver og forsker i Kanvas og førsteamanuensis ved barnehagelærerutdanningen, OsloMet
rasmus.kleppe@kanvas.no

Thomas Moser

professor i barnehagevitenskap ved Læringsmiljøsenteret ved Universitetet i Stavanger (avd. Porsgrunn) thomas.moser@usn.no

Pia Katarina Halvorsen

daglig leder i Den blå appelsin Kanvas-barnehage
pia.halvorsen@kanvas.no

Pandemien ga oss tid til å ligge og se på skyene

Nødløsning med utebarnehage under pandemien viste seg å være svært effektivt for å gi alle barna et godt og trygt barnehagemiljø.

kapittel 8 i barnehageloven står det at barnehageansatte har plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (§42). Kapitlet og plikten er ny, men å jobbe mot et trygt og godt barnehagemiljø er forhåpentligvis ikke noe nytt for barnehageansatte. Spørsmålet er hvordan vi oppnår det? Dette hadde mine¹ to assistenter og jeg som bakteppe da vi la planer for førskolekullet med utgangspunkt i spørsmålet: Hvordan kan vi legge til rette for at de 18 eldste barna i barnehagen kan få et godt avslutningsår i barnehagen? Vi ville at et trygt og godt sosialt miljø skulle være grunnsteinen i gruppa vår, og samtidig at barna skulle få erfare nye utfordringer, progresjon og mestring det siste året før de begynte på skolen. Vi ønsket å være mer utendørs og på tur utenfor barnehagegjerdet, og at barna skulle få øvelse i å være selvstendige innenfor trygge rammer. Da vi la disse planene, hadde vi på ingen måte sett for oss at året ville bringe oss en pandemi som skulle hjelpe oss til å nå disse ønskene og målene.

EN NY ORGANISERING

Mens vi ventet på at barnehagen skulle få åpne opp igjen etter nedstengingen i mars 2020, trodde vi at vi kunne fortsette omtrent som før når barna igjen skulle få komme i barnehagen. Vi skjønte raskt at mye kom til å bli annerledes. Vi måtte lære hva det ville si å drive barnehage på rødt nivå. For å kunne gi barna et godt barnehagetilbud og samtidig overholde smittevernveilederens anbefalinger, måtte vi omorganisere måten vi drev barnehagen vår på. Barnehagens arealer var for små til å kunne tilby alle kohortene

et variert og spennende fysisk miljø samtidig. Vi hadde ikke plass til alle kohorter innendørs, så vi bestemte oss for at førskolebarna skulle ha utebarnehage i et skogholt i nærheten. For å få til dette ble vi enige med foreldrene om at disse barna skulle ha noe kortere dager enn de barna som var i barnehagen. Dette fordi vi trengte tid til forberedelser og etterarbeid. Å skulle være en utebarnehage frigjorde oss fra mange av de daglige gjøremålene i vår vanlige barnehagehverdag, samtidig som nye og andre oppgaver dukket opp. Vi fylte en vogn med vann, såpe, førstehjelpsutstyr og et bærbart toalett.

TIDEN VI MISTET, OG ROEN VI FIKK

Dagen startet med håndvask i vår mobile håndvaskestasjon, men ellers var det lite som minnet om pandemi der ute i skogen. I barnas oppholdstid trengte vi ikke å vaske, desinfisere og bytte på leker og materiell. Pandemien ga oss opplevelsen av å ha god tid. Vi hadde riktignok kortere åpningstider, men i de timene vi holdt åpent, klarte vi ansatte å være fullstendig til stede sammen med barna. Det at barnehagedagen ble kortere, medførte færre avbrytelser. Der vi før hastet gjennom dagene og spurte oss selv om vi virkelig hadde sett alle barna denne dagen, kjente vi nå at vi klarte å se hver enkelt av dem, samtidig som vi kunne følge opp gruppen som helhet. Når det oppsto konflikter mellom barna, kunne vi være tett på og veilede dem allerede når situasjonen oppsto, men også videre i timene etterpå.

TIL STEDE MED BARN

Barn har behov for struktur og forutsigbarhet på den ene

¹ Anett Holmvik (pedagogisk leder)

PANDEMIEN GA RO: I skogen hadde vi tid til å ligge lenge på ryggen sammen med barna, og barna kunne se på skyene mens de slappet av i gresset, forteller artikkelforfatterne om sine erfaringer med pandemien. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

” De timene vi holdt åpent, klarte vi å ansatte å være fullstendig til stede sammen med barna.

siden og frihet og autonomi på den andre. Flere forskere har diskutert hvordan man lykkes med denne balansen. Ree og Emilson (2020) beskriver for eksempel at tydelige forventninger kommuniseres best av personalet som har nærhet til barns perspektiver, er følelsesmessig tilstedeværende og lekne. Paradoksalt nok bidro de nye, restriktive rammene til vilkår som gjorde at vi i større grad kunne kjenne oss igjen i slike beskrivelser av vår hverdagskommunikasjon. Vi var til stede sammen med barna både i hodet og med kroppen, og når en av oss måtte gå fra barnegruppen, var det med en trygghet om at det likevel var mange nok voksne der til at alle barna fortsatt ville bli sett og hørt. Vi opplevde altså at det som i utgangspunktet var en, riktignok bevisst planlagt, «nødløsning», viste seg som et svært effektivt tiltak til å fremme et godt og trygt barnehagemiljø for alle barn.

TID TIL Å LIGGE Å SE PÅ SKYENE

I skogen hadde vi tid til å ligge lenge på ryggen sammen med barna, og barna kunne se på skyene mens de slappet av i gresset. Vi kunne bli med på en hel times intens kanonballkamp, eller sitte musestille sammen og se på ekorntet som

” Vi kunne bli med på en hel times intens kanonballkamp, eller sitte musestille sammen og se på ekorntet som klatret i grantreet foran oss.

klaret i grantreet foran oss. Relasjonene mellom barna og de ansatte ble nærere, og det samme så vi skjedde mellom barna. I rammeplanen står det at «I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). Å være delt i faste kohorter ga barna mulighet til å ta en pause fra den sosiale posisjoneringen, de visste hvem de skulle være sammen med, og hvem de skulle spise med. Det ga barna forutsigbarhet og trygghet, og de så ut til å sette pris på å tilhøre en egen gruppe. Samtidig gjorde det at vi var utendørs, at vi også kunne være sammen på tvers av kohortene i lek og aktivitet.

STERKT FELLESSKAP

Når barna kunne leke sammen uten å bli bedt om å bruke innestemme, uten å få beskjed om å gå i stedet for å løpe, og uten å bli forstyrret av alt som ellers foregår inne i en barnehage, så vi at de lekte intenst og konsentrert over lang tid. Det var akkurat som de fem og seks år gamle kroppene trengte den plassen som skogen kunne tilby dem, og kroppene strakte seg mot sola like raskt som hvitveisene på bakken. Ettersom ukene gikk, ble det tydelig hvordan barna fant sin plass i gruppa på en annen måte enn det de hadde gjort da vi var i barnehagen. Gutten som fra før ikke var så synlig, ble viktig for fellesskapet i kraft av sin evne som insektekspert. Han som fort trakk seg unna når vi lekte regelleker, ble motorisk tryggere og begynte å ta initiativ til ballspill. Hun som alltid vernet om seg selv og bestevenninnen sin, åpnet opp for at flere kunne være med på leken. I skogen var det plass til alle uansett forutsetninger, og et sterkt felles vi fikk gro frem, fellesskapet ble styrket og utviklet seg til nye høyder. Vi i førskolegruppen hadde vårt eget sted, våre egne sanger, våre egne leker, vårt eget tidsskjema og våre egne regler. Vi var tre kohorter, men vi var også en gruppe som delte den samme opplevelsen av å være til stede sammen i en skog som gikk fra å være grå til å bli sommergrønn.

BARNA FIKK ANSVAR

Tiden gikk, og snart skulle de 18 førskolebarna begynne på skolen. Hadde vi klart målsettingen vår om progresjon og utvikling, og om å skape et godt og trygt sosialt miljø? Kunne vi krysse av på listen vi hadde fått fra nærskolen om hva barna burde kunne, at de skulle være selvstendige, gode på samarbeid og ha sosiale ferdigheter? Skogen krevde at vi

viste barna tillit. Her var ingen høye gjerder og porter, og vi måtte stole på at barna holdt seg innenfor det området vi hadde en enighet om var vårt. Å få en slik tillit fra noen du stoler på og er glad i, er en viktig del av utviklingen mot å bli et selvstendig og ansvarsbevisst menneske. Alt barna trengte for å være i skogen en hel dag, hadde de med i ryggsekkene, og barna måtte passe på tingene sine, men først og fremst måtte de passe på seg selv og hverandre.

BEDRE ORGANISERING

Studier har vist at det er mulig å organisere seg bort fra god kvalitet (se for eksempel Williams et al., 2016). Litt overraskende bidro pandemien til rammer som ga oss bedre organisering. Tiden i skogen viste oss at barna kunne inkludere hverandre i lek og i oppdagelser. De utfordret hverandre til å klatre høyere i trærne og lærte av hverandre hvordan man skulle gjøre det. Barna lekte, samarbeidet og ble selvstendige. Dermed ble nærskolens ønskeliste oppfylt samtidig som vi kunne leve opp til intensjonene for det nye kapittel VIII i barnehageloven som skal sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

UVENTET HJELP

Jeg gikk en tur på stien og søkte skogens ro heter det i barnesan-

gen. Vi fikk hjelp fra uventet hold da vi denne våren fant ro til å være sammen med barna i både aktivitet og hvile og til å styrke hver enkelt av dem der de trengte det mest. Vi fant ro til å hjelpe dem til å finne sin plass i fellesskapet, og vi fikk se dem vinke farvel til barnehagen med ryggsekker pakket med troen på seg selv. Vi opplever det slikt at vi gjennom det fysiske miljøet ute, og de organisatoriske grep vi tok, ettertrykkelig har bidratt til et godt og trygt miljø for hvert barn, samtidig som det var en tydelig og naturlig progresjon i hvilke utfordringer barna møtte, og hvordan de løste dem i fellesskap. Tiden i skogen ga ikke bare barna gode opplevelser og nye erfaringer, også de ansatte oppleve en større grad av mestring og tilfredshet enn før. Pandemien førte også til at vi kunne leve opp til vår nye plikt i barnehageloven som skal sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Litteratur

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Kunnskapsdepartementet.

REE, M. & EMILSON, A. (2020). Participation in communities in ECEC expressed in child – educator interactions. *Early Child Development and Care*, 190 (14), 2229–2240. <http://dx.doi.org/10.1080/03004430.2019.1566230>

WILLIAMS, P., SHERIDAN, S. & PRAMLING SAMUELSSON, I. (2016). *Barngruppens storlek i förskolan: konsekvenser för utveckling och kvalitet*. Natur & Kultur.

Hold deg oppdatert på hva som skjer innen barnehagefeltet

På vårt nettsted utdanningsnytt.no/forste-steg får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet, mens du venter på neste utgave av tidsskriftet.

**FØRSTE
STEG**

utdanningsnytt.no/forste-steg

Kenneth Stensen

forsker, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern Midt-Norge, NTNU
kenneth.stensen@ntnu.no

May Britt Drugli

professor, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern Midt-Norge, NTNU og Senter for praksisrettet utdanningsforskning, Høgskolen i Innlandet
may.b.drugli@ntnu.no

Barnehageansatte kan stole på «magefølelsen»

Er barnehageansatte bekymret for et barn, er det **stor sannsynlighet for at barnet strever psykisk i større eller mindre grad, viser studier.**

Denne artikkelen er basert på funn fra to nye forskningsartikler der vi har undersøkt hvor treffsikker barnehageansattes «magefølelse» er, rent statistisk, når det gjelder å oppdage barn som har psykososiale vansker. Funne viser at ansatte er godt i stand til å oppdage barn som trenger tidlig innsats, men også at de er mer treffsikre for noen grupper barn enn andre.

BAKGRUNN

Rundt 15–20 prosent av norske barn har symptomer på psykiske vansker (Skogen et al., 2014), og 7 prosent av 4-åringene oppfyller de diagnostiske kriteriene for en barnepsykiatrisk lidelse (Wichstrøm et al., 2012). Selv om barn i barnehagealder viser omtrent samme forekomst av psykiske vansker som eldre barn (Drugli & Stensen, 2019), blir barn i barnehagealder i langt mindre grad oppdaget, henviset og hjulpet med sine vansker sammenlignet med

barn i skolealder. For eksempel mottar bare 10 prosent av norske 4-åringer med store psykososiale vansker hjelp fra hjelpetjenester (Wichstrøm et al., 2014).

I Norge går nesten alle barn i barnehagen, og de tilbringer et betydelig antall timer i løpet av uken sammen med barnehageansatte. Dette gjør barnehagen til en unik arena til å oppdage barn med psykiske vansker på et tidlig tidspunkt. Det er godt dokumentert at tidlig avdekking av risiko og tidlig innsats er viktig for å fremme positiv utvikling hos sårbare barn (Heckman, 2019). Rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017) fastslår at barnehageansatte har et ansvar for å følge opp eventuelle bekymringer de måtte ha om barns utvikling. Det forutsetter at barnehageansatte kan mye om normalutvikling, og at de har gode verktøy for å oppdage barn som strever.

OM FORSKNINGEN

I to nylige publiserte artikler (Stensen et al., 2021a; Stensen et al., 2021b) basert på prosjektet *Barn i Midt-Norge* har

PSYKISKE PLAGER: Barnehagelærers magesfølelse om at barnet slet psykisk, var mer treffsikker på barn mellom 3 og 6 år enn barn fra 1 til 2 år, viser studie.

vi undersøkt om de barna som barnehageansatte (i disse studiene var det barnehagelærere) sier de er bekymret for, også har høye skårer på psykososiale vansker.

Barnehageansatte krysset først av på om de var bekymret eller ikke for 1430 barn i tre kommuner i Midt-Norge. Deretter fylte de blant annet ut spørreskjemaet Caregiver-Teacher Report Form (C-TRF) (Achenbach & Rescorla, 2000), som er et anerkjent og mye brukt skjema for å undersøke forekomst av psykiske vansker hos barn i barnealder.

HVOR TREFFSIKKER ER «MAGEFØLELSEN»?

Hovedfunnene fra disse to artiklene viser at når barnehageansatte oppgir at de kjenner på en bekymring for barns utvikling (det som blant ansatte ofte kalles «magesfølelse»), er det stor sannsynlighet for at barnet også har høye skårer på psykiske vansker. Høye skårer innebærer at vanskene er på et slikt nivå at de går utover barnets fungering i hverdagen. Jo høyere et barn skårer på psykiske vansker, jo større

” Observasjonsmetoder er spesielt viktig for de yngste barnehagebarna, fordi de barnehageansattes magesfølelse generelt er mindre treffsikker for disse sammenlignet med eldre barnehagebarn.

sannsynlighet er det for at barnehageansatte er bekymret for dette barnet. Høye skårer både på internaliserte vansker (f.eks. angst og depresjon) og eksternaliserte vansker (f.eks. aggresjons- og oppmerksomhetsvansker) hos barna øker sannsynligheten for at barnehageansatte uttrykker bekymring. Noe overraskende fant vi at internaliserte vansker hadde større sannsynlighet for å vekke bekymringer hos barnehageansatte enn det eksternaliserte vansker hadde.

Ansatte har med andre ord en relativt god magefølelse for hvilke barn som strever psykisk. Magefølelsen synes imidlertid å være mer treffsikker for noen grupper barn enn andre. Den stemmer bedre for eldre barn (3–6 år) enn yngre barn (1–2 år). Aller dårligst stemmer den for de yngste jentene med høye skårer på eksterne vansker. For eldre barn (3–6 år) er det ikke noen tydelig kjønnsforskjell.

BEKYMRET FOR FLERE BARN

Funnene viste videre at barnehageansatte er bekymret for langt flere barn enn de som har høye skårer på psykiske vansker. Da vi undersøkte dette nærmere, fant vi ut at nesten alle barna som barnehageansatte uttrykker bekymring for, enten har høye skårer eller noe forhøyede skårer på psykiske vansker, i tillegg til dårligere relasjonskvalitet, sammenlignet med barn de ikke er bekymret for. Disse funnene viser at det er all grunn til å ta ansattes magefølelse på alvor.

Vi fant også at barnehageansatte er spesielt treffsikre i sin vurdering av hvilke barn som *ikke* har psykiske vansker. Når barnehageansatte ikke uttrykte noen bekymring for et barns utvikling, hadde barnet i 9 av 10 tilfeller heller ikke forhøyede skårer på psykiske vansker. Her var magefølelsen svært solid, om enn ikke 100 prosent. I et tidlig innsats-perspektiv er det viktig at ikke barn som faktisk har vansker, går under radaren til de ansatte. Det at enkeltbarn ikke blir oppdaget, vil hindre at de kan få tidlig og god hjelp. Selv om andelen barn som ikke blir oppdaget gjennom at ansattes magefølelse blir aktivert, synes å være svært lav, så vil det ramme de få barna det gjelder.

SER DE YNGSTE BARNNA MINDRE

Selv om barnehageansattes magefølelse potensielt sett kan være en god indikator på barns psykiske vansker, er det viktig å følge opp den mer diffuse følelsen av bekymring med mer systematiske undersøkelser. Det vil redusere sjansen både for å henvise barn uten hjelpebehov videre til andre tjenester, og for at barn som faktisk trenger hjelp, ikke blir oppdaget. Oppfølging med bruk av gode screening- og observasjonsmetoder er spesielt viktig for de yngste barnehagebarna, da barnehageansattes magefølelse generelt er mindre treffsikker for disse sammenlignet med eldre barnehagebarn. Barnehaugen har mange muligheter for å bidra til tidlig innsats for barn med psykiske vansker. I noen tilfeller vil det trenge samarbeid med andre enheter som for eksempel PPT eller BUP, både for å undersøke barnas vansker nærmere og for å sikre barna riktig og helhetlig hjelp til rett tid. Barnehageansatte og foreldre er de fremste pådriverne for kontakt med hjelpetjenester (Wichstrøm

” Hensikten med å oppdage barn som strever med psykososiale vansker er å bidra til at de raskt kan få den hjelpen og støtten de trenger.

et al., 2014), noe som understreker viktigheten av et godt foreldresamarbeid og drøfting av eventuelle bekymringer man måtte ha vedrørende barns utvikling.

OPPSUMMERING

Oppsummert viser de to artiklene vi har omtalt her, at barnehageansatte skal stole på egen magefølelse når det gjelder barn de er bekymret for. Denne bekymringen bør fungere som et trinn 1 i det å oppdage barn som trenger tilpasset hjelp og støtte. Som oftest bør denne første «screeningen» følges opp av mer systematisk observasjon og/eller kartlegging. Vi understreker at hensikten med å oppdage barn som strever med psykososiale vansker, ene og alene er å bidra til at de raskt kan få den hjelpen og støtten de trenger.

Litteratur

- ACHENBACH, T. M. & RESCORLA, L. A. (2000). *Manual for the ASEBA Preschool Forms & Profiles*. Burlington, VT: University of Vermont, Research Center for Children, Youth, & Families.
- DRUGLI, M. B. & STENSEN, K. (2019). Psykiske vansker hos norske barnehagebarn. *Første steg*. 1: 46–49.
- HECKMAN, J.J. (2019). Uddannelse, færdigheder og synapser. I: Bergholdt, D. & Ottosen, C. (red). *Tidlig indsats i dagtilbud*. Dafolo.
- SKOGEN, J. C., KJELDSSEN, A., KNUDSEN, A. K., MYKLESTAD, I., NESVÅG, R., RENEFLOT, A., & MAJOR, E. (2014). *Psykisk helse hos barn og unge* (Folkehelse rapporten 2014:4). Oslo: Nasjonalt Folkehelseinstitutt.
- STENSEN, K., LYDERSEN, S., STENSENG, F., WALLANDER, J. L., TVEIT, H. & DRUGLI, M. B. (2021a). Childcare Providers' Nominations of Preschool Children At Risk for Mental Health Problems: Does it Discriminate Well Compared to the Caregiver-Teacher Report Form (C-TRF)? *Scandinavian Journal of Educational Research*. DOI: 10.1080/00313831.2020.1869089
- STENSEN, K., LYDERSEN, S., STENSENG, F., WALLANDER, J. L. & DRUGLI, M. B. (2021b) Teacher Nominations of Preschool Children at Risk for Mental Health Problems: how False Is a False Positive Nomination and What Make Teachers Concerned?. *J Psychopathol Behav Assess*. <https://doi.org/10.1007/s10862-021-09871-6>
- UTDANNINGSDIREKTORATET (2017). Rammeplan for barnehaugen. Hentet fra: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehaugen-bokmal2017.pdf>.
- WICHSTRØM, L., BERG-NIELSEN, T.S., ANGOLD, A., EGGER, H.L., SOLHEIM, E. & SVEEN, T.H. (2012). Prevalence of psychiatric disorders in preschoolers, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 53: 695–705.
- WICHSTRØM, L., BELSKY, J., JOZEFIAK, T., SOURANDER, A. & BERG-NIELSEN T. S. (2014). Predicting Service Use for Mental Health Problems Among Young Children. *Pediatrics*. 133: 1054-1060.

– Vi må utvide språkforståelsen i barnehagen

Når barn og voksne i barnehagen finner fram til noe de har felles, er det et godt utgangspunkt for å lære språk i flerkulturelle barnehager, mener forsker.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: ELENA TKACHENKO

For å inkludere alle barn i barnehagen trenger vi å utvide forståelsen av språkarbeid. Om vi bare fokuserer på norske ord og setninger, går viktige stadier i barnas språkutvikling tapt, mener førsteamanuensis Katrine Giæver ved OsloMet. Hun ville i sin doktorgrad finne ut hva som skal til for å inkludere alle – uavhengig av hva slags kompetanse barna har med seg.

KULTURELLE FORVENTNINGER

– Når barn og voksne i barnehagen ikke deler talespråk, tolker de hverandre. De tar i bruk kroppsspråk, gjenstander, bilder og tegninger. Barn kan for eksempel ta en voksen i hånden og leie hen bort til noe som kan forklare hva de prøver å uttrykke. Mobiltelefoner er et viktig verktøy for å lete opp bilder som kan supplere og oppklare en samtale, sier forskeren. Hun erfarte at personalet strekker seg langt for å tolke og forstå.

– De ansatte bør utvide fagspråket sitt til å betrakte denne type kommunikasjon som språkarbeid, altså ikke bare norske ord og setninger. Personalet jobbet bra på dette området, men anerkjente det ikke selv som språkarbeid, sier Giæver.

ULIKE MÅTER Å MØTE BARN PÅ

For å være i dialog må man ha noe felles å kommunisere om, ifølge Giæver.

– Når personalets og barnas talespråk og livsverdener er sammenfallende, går det gjerne av seg selv å finne et

felles grunnlag for dialog. Men når man har ulike erfaringer og språk, kan det som er felles, framstå mer uklart, sier Giæver. Hun erfarte at sensitive voksne tonet seg inn på barna og fant fram til noe de hadde felles, og sier

at det er i dette felles grunnlaget utgangspunktet for å lære et nytt talespråk ligger. Personalets måte å møte barna på har betydning for muligheten deres til å delta og påvirke. Giæver snakker om fire kommunikasjonssfærer. Den første er *jevnbyrdig* dialog mellom barn og voksne. Den andre er *myndig* og kjennetegnes av planlagt aktivitet som er åpen for at barna får endre og påvirke innholdet. En *monologisk sfære* betyr planlagte aktiviteter med forhåndsbestemte resultater som krever helt bestemte svar – og til slutt en *polyfonisk*, som betyr samhandling mellom barna uten påvirkning fra voksne. Forskeren erfarer at alle formene er like viktige for å inkludere alle, også den monologiske, som pedagoger ofte er kritiske til.

KATRINE GIÆVER
(56)

Fra: Førsteamanuensis ved OsloMet, tok doktorgraden i regi av doktorgradsprogrammet *Barns og unges deltakelse og kompetanseutvikling* ved Høgskolen i Innlandet.

Disputerte: Oktober 2020.

Doktorgrad: *Dialogenes vilkår i den flerkulturelle barnehagen. En etnografisk studie av barnehagens pedagogiske praksis.* Giæver har undersøkt hvordan det legges til rette for barns deltakelse i dialog i flerkulturelle barnehager.

Mål med forskningen: Å finne fram til barnehagepraksis som kan inkludere barn jevnbyrdig i dialog, uavhengig av språklig og kulturell bakgrunn.

MANGFOLD SOM VERDI

Professor i pedagogikk ved OsloMet Solveig Østrem sier at en viktig styrke hos Giæver som forsker er den genuine interessen for mangfold som verdi.

– Hun har klart å komme inn under huden på barnehagens hverdagsliv og se hva som skal til for å realisere barnehagelovens intensjoner om å være et inkluderende fellesskap, sier Østrem.

godkommunikasjon@gmail.com

Me må diskutere danning i barnehagen

Danning i barnehagen er langt meir enn god bordskikk og gode manerar. Det er også å leggje til rette for barnas utforskning og nysgjerrigheit.

Danning er eit svært spennande omgrep som ofte vert nemnt i same andedrag som barnehagen, og det er ikkje uvanleg at barnehagen vert omtalt som ein god og viktig dannelsesarena. Likevel må det kunne seiast at danning er eit uklårt omgrep som kan vere vanskeleg å forstå. Danning er likevel eit omgrep barnehagetilsette skal kjenne til, då det står i barnehagelova og rammeplan for barnehagen at barnehagen skal fremje danning (barnehagelova, 2005, § 1; Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21).

EIT UTFORDRANDE OMGREP

Pålerud (2013) skriv at det er utfordrande å definere omgrepet danning, og at det må sjåast som eit omfattande omgrep (s. 161). Om ein skulle ville prøve å definere omgrepet danning gjennom teori, så er det ein god start å nemne danning sine røter i det tyske nyhumanistiske omgrepet *bildung*, som betyr danning på tysk (Aase, 2005, s. 22). Ein kunne også valt å nemne korleis danning kan sporast heilt tilbake til den greske antikken og omgrepet *paideia* (Doseth, 2011, s. 13). Sjølv om det er absolutt nyttig kunnskap, så vert det vanskeleg at alle som jobbar i barnehage, skal vite noko om dette.

LETTARE Å FORSTÅ OMSORG, LEIK OG LÆRING

I rammeplanen kan ein sjå at i tillegg til danning, så er leik, omsorg og læring nokre sentrale omgrep, jamfør Kunnskapsdepartementet (2017, s. 19–22). Hadde ein nemnt leik, omsorg og læring til barnehagetilsette, så ville alle visst kva det går ut på i barnehagekvardagen. Hadde ein nemnt det til menneske som ikkje jobbar i barnehage (eller utdanningssystemet), så ville dei aller fleste visst kva dei tre

nemnde omgrepa går ut på. Sjølv sagt ville ikkje alle menneske hatt den same kompetansen som barnehagetilsette, men dei ville hatt ei forståing av dei nemnde omgrepa. Om ein hadde spurt mange menneske om kva danning betyr, så kan det godt hende ein hadde fått til svar at det handlar om god bordskikk (folkeskikk). Rønning (2013) har ein liknande hypotese der ho trur mange forbind danning med at ein har tileigna seg gode manerar (s. 60). Dei som jobbar i barnehage, har som oftast litt meir kunnskap om danning enn det, men mange synest nok det er utfordrande å forstå omgrepet danning.

Om ein spør tilsette i barnehagen: «Korleis bidreg du til god omsorg?», så ville dei tilsette kanskje svart at dei trøystar barna, ser alle barna, hjelper dei med stell og passar på at dei har gode nok klede på seg. Dei tilsette ville med all sannsyn kunne komme med veldig mange gode eksempel på korleis dei bidreg til god omsorg for barna. Hadde ein derimot spurt korleis dei tilsette i barnehagen bidreg til og legg til rette for danning, så ville det nok fort vorte meir usikre og halvveges svar. Det er heller ikkje så rart, for som Pålerud (2013, s. 163) skriv, så er det ikkje særleg enkelt å måle om ein har bidrege til barnas danning.

DANNING OG OPPDRAGING

For meg som har lest ein del teori om danning, så er det særleg éin ting eg personleg slit med å forstå når eg les barnehagelova og rammeplanen. Korleis kan oppdraging verte fullstendig fjerna frå dei nemnde dokumenta, og faktisk verte direkte erstatta av danning?

Ifølgje Steinsholt & Øksnes (2013, s. 17) har det vorte argumentert for at dannelsesomgrepet er så omfattande at det inneber omgrepet oppdraging. Dette synet vert ikkje delt av dei to nemnde forfattarane. Dei påpeiker at oppdraging ofte

NYSGJERRIG: Når ein snakkar om barnehagen som dannelsesarena, kjem ein veldig langt om ein fangar opp og tek omsyn til barna sine perspektiv og interesser, skriv artikkel-forfattaren. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

” Om ein hadde spurt mange menneske om kva danning betyr, så kan det godt hende ein hadde fått til svar at det handlar om god bordskikk.

”Hadde ein spurt korleis dei tilsette i barnehagen bidreg til og legg til rette for danning, så ville det nok fort vorte meir usikre og halvveges svar.

vert sett som at ein påverkar nokon i ei bestemt retning, for eksempel til å passe inn i sosiale forventningar, medan danning hovudsakleg refererer til prosessen der eit individ sjølv dannar seg (Steinsholt & Øksnes, 2013, s. 18). Det er ikkje vanskeleg å tenkje seg at oppdraging er ein del av barnehagekvardagen, men ifølgje barnehagelova og rammeplanen skal dette falle inn under omgrepet danning, noko som ikkje er i samsvar med Steinsholt & Øksnes (2013) sitt syn på forskjellen mellom danning og oppdraging (s. 17–18). Med eit googlesøk eller ved å lese om danning i fagbøker kan ein sjå at synet til Steinsholt & Øksnes vert delt av fleire. Når barnehagetilsette då veit at danning har erstatta oppdraging, men vert fortalt at danning og oppdraging ikkje er det same, så vert det sjølvstilt forvirrande. Eg har fått høyre fleire gonger: «Danning er berre eit finare ord for oppdraging, sant?»

DISKUSJON OG REFLEKSJON

Til trass for forvirringa rundt danning og oppdraging må me i barnehagen som Pålerud (2013) skriv, reflektere og diskutere rundt omgrepet danning i samband med kvardagen barna har i barnehagen (s. 163). I rammeplanen står det mellom anna at me som barnehagetilsette skal bidra til danning gjennom å støtte og oppmuntre barnas utforsking og nysgjerrigheit for verda (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 21). Då kan me som barnehagetilsette diskutere og reflektere over korleis me kan leggje til rette for dette. Dette spørsmålet må ein stille seg gjennom heile barnehagekvardagen, og det finst mange potensielle «svar». Ein kan for eksempel prøve å bidra til barnas utforsking og nysgjerrigheit gjennom måling, song, teikning, leiker, blomstrar, sandkasser, bøker, dyr og andre barn og menneske.

DET MEININGSFULLE FOR BARNA

Pålerud (2013) skriv «... den aller viktigste lærings- og dannelsesarenaen i barnehagen er de relasjoner og aktiviteter som barna opplever som meningsfulle» (s. 168). Det stemmer godt overeins med at Kunnskapsdepartementet (2017) skriv under delen om danning i rammeplanen at «Personalet skal legge merke til, anerkjenne og følge opp barnas perspektiver og handlinger» (s. 21). Noko av det som vert viktig i ein danningssamanheng, er at ein fangar opp det som er meningsfullt for barna, og følgjer opp deira

perspektiv. Slik kan ein også leggje til rette for barnas utforsking og nysgjerrigheit. Det må poengterast at det *ikkje* handlar om å halde barna i ei komfortsone, i ei danningssamanheng vert det også viktig å *utfordre* og *støtte* barna til å møte «det nye».

DANNING PÅ FLEIRE MÅTAR

Når ein reflekterer og diskuterer over kva som bidreg til god omsorg, så finst det svært mange svar. Det er ikkje éin ting som bidreg til god omsorg, det er samansett av mange handlingar, og slik må ein også tenkje med danning. Det er ikkje éin måte ein kan bidra til danning på, det finst fleire måtar. Når ein snakkar om barnehagen som dannelsesarena, kjem ein veldig langt om ein fangar opp og tek omsyn til barna sine perspektiv og interesser, og då både på individ- og fellesskapsplan. For det står nettopp i rammeplanen at kvardagen skal vere full av allsidigheit, variasjon og tilpassing til både det enkelte individ og til heile barnegruppa (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19).

YNSKJER DISKUSJON

Danning er så mykje meir enn det som står i denne artikkelen, men eg håpar dette kan vere ein artikkel som får fram refleksjon og diskusjon rundt omgrepet danning i barnehagen. Som Steinsholt & Øksnes (2013) skriv, det finst ikkje berre éi tilnærming til danning i barnehagen (s. 19).

Litteratur

- AASE, L. (2005). Skolefagenes ulike formål – danning og nytte. I K. Børhaug, A.-B. Fenner & L. Aase (Red.), *Fagenes begrunnelser: Skolens fag og arbeidsmåter i dannelsesperspektiv* (s. 15–28). Bergen: Fagbokforlaget.
- BARNEHAGELOVA. (2005). Lov om barnehager (LOV-2005-06-17-64). Henta frå <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- DOSETH, M. (2011). *Paideia* – selve fundamentet for vår forståelse av dannelse. I K. Steinsholt & S. Dobson (Red.), *Dannelse: Introduksjon til et ullent pedagogisk landskap* (s. 13–37). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Henta frå Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver nynorsk (udir.no)
- PÅLERUD, T. (2013). *Didaktikk for en demokratisk barnehage*. Bergen: Fagbokforlaget.
- RØNNING, G. S. (2013). *Rammeplan for barnehagen, hva så?* (2. utg.). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- STEINSHOLT, K. & ØKSNESE, M. (2013). Innledning. I K. Steinsholt & M. Øksnes (red.), *Danning i barnehagen: Perspektiver og muligheter* (s. 13–19). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

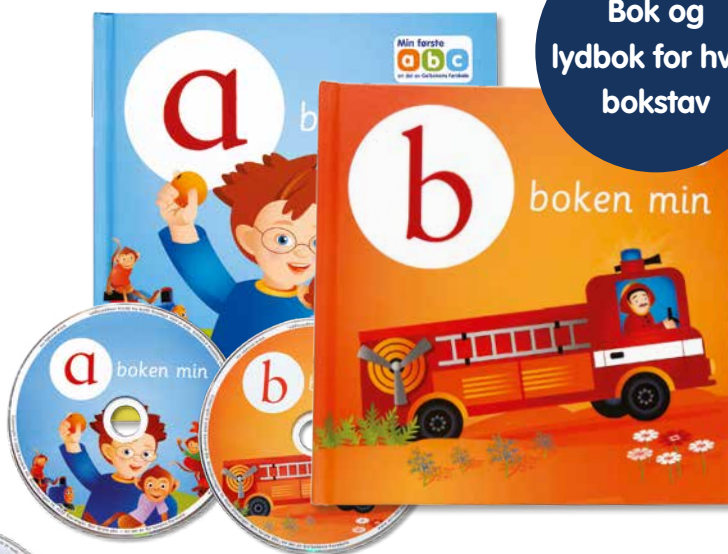
ABC-serien fra Goboken

ABC-serien har 32 engasjerende bøker – én for hver bokstav, én sangbok og én stor samlebok. Hver bok har et spennende bokstaveventyr og forslag til bokstavleker. Alt med tema som små barn er opptatt av. Slik lytter, synger og leker barnet seg til kunnskap om bokstavene!

En bok for hver bokstav
gjør det gøy å lære!

Bok og
lydbok for hver
bokstav

Få med sangbok: en sang
for hver bokstav i alfabetet,
pluss serie-sang, A-Å-sang og
alfabetet sunget til kjent melodi.

I hver bok drar Alf og Bett på tur med toget sitt
– en vogn for hver bokstav – og samler på ting
som begynner på den rette bokstaven.

Les mer på gobokhandelen.no

Bestill her

Dette påvirkar tilsette sitt syn på foreldre med flyktningbakgrunn

Tre faktorar avgjer om foreldre med flyktningbakgrunn blir anerkjende som bidragsytarar i barnehagen: språk, kjemi med personalet og om dei forstår dei sosiale kodane.

ILLUSTRASJON: IDA LARMO

denne artikkelen gir eg eit innblikk i resultat frå ein studie i mi doktorgradsavhandling som har undersøkt korleis personalet arbeider med anerkjenning av foreldre med flyktningbakgrunn som viktige bidragsytarar i barnehagen. «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling», står det i formålsparagrafen for barnehagar (barnehagelova, 2018, § 1). Dette viser rolla foreldre og føresette har som viktige bidragsytarar i barnehagen. Gjennom ein kvalitativ forskingsstudie har eg undersøkt barnehagen si rolle for å sikre dette for ei gruppe foreldre. Eg spør: Korleis kan personalet sikre at foreldre med flyktningbakgrunn blir anerkjende som viktige bidragsytarar i barnehagen?

METODE

Eg tek utgangspunkt i dagbøker som assistentar og pedagogiske leiarar i to barnehagar har skrive om sine daglege møter med foreldre med flyktningbakgrunn (heretter referert til som foreldre) ved levering og henting av barn. Eg tek også utgangspunkt i observasjonar av dei same situasjonane, og intervju med det same personalet. Eg legg vekt på tre kriterium foreldra såg ut til å måtte oppnå for å bli anerkjende som viktige bidragsytarar.

UJAMNE MAKTFORHOLD

Menneske er fødd inn i bestemte sosiale strukturar som

kallast *habitus* (Bourdieu, 1997). Habitus påvirkar våre perspektiv, tankar og handlingar. Utdanningssystemet er ofte gjennomsyra av den dominante gruppa sin habitus, noko som kan vere med på å reprodusere ulikskapar heller enn å jamne dei ut. Cummins (2009) hevdar at lærarar, i denne samanhengen barnehagepersonalet, alltid har eit val i korleis dei handterer interaksjonar med andre, og då særleg interaksjonar med menneske frå ikkje-dominante grupper, i denne samanhengen foreldre med flyktningbakgrunn. Det første steget for å utfordre potensielle ujamne maktforhold i barnehagen er å kritisk reflektere over barnehagen sin praksis og ulike oppfatningar personalet og foreldre kan ha kring kva barnet sitt beste er (Cummins, 2009; Sønsthagen, 2020).

ANERKJENNING

I denne artikkelen forstår eg anerkjenning i tråd med Honneth (2008) sin anerkjenningsteori. Honneth skildrar tre nivå av anerkjenning: kjærleik, rettferd og solidaritet. I ein profesjonell samanheng knyt eg *kjærleik* til omsorg. Det handlar om ei gjensidig stadfesting av kvarandre sine behov, der både personalet og foreldra er avhengig av kvarandre. *Rettferd* handlar i denne samanhengen om mennesket sine individuelle rettar. Mellom anna har alle barn i Noreg rett til å gå i barnehage med barn på same alder (barnehagelova, 2018, § 12). I tillegg handlar rettferd om at individet effektivt kan utøve sine rettar og lære seg nødvendige midlar for å stå opp for seg sjølv. *Solidaritet* viser til i kva grad

Ida Larmo 2021

BRA SAMARBEID: Ei av mødrene i studien oppfylte dei tre kriteria for å bli anerkjent på lik linje som foreldre med majoritetsbakgrunn: Ho beherska det norske språket, hadde kjemi med personalet og forstod dei sosiale kodane.

DÅRLEG SAMARBEID: Ei av mødrene i studien følgde sjeldan barnet opp på avdelinga, og samarbeidet blei skildra som utfordrande, mellom anna på grunn av dei manglande norskkunnskapane hennar.

fellesskapet verdset innsatsen din som eit solidarisk bidrag til fellesskapet.

TRE KRITERIUM FOR ANERKJENNING

Resultata av studien tyder på at foreldra måtte oppnå minst tre kriterium for å bli anerkjende som viktige bidragsytarar i barnehagen:

- (1) Foreldra måtte ha eit visst nivå av norsk språkkunnskap.
- (2) Det måtte vere god kjemi mellom foreldra og personalet – dette kunne vege opp for eventuell manglande norsk språkkunnskap.
- (3) Foreldra måtte vite korleis dei skulle oppføre seg, og forstå dei sosiale kodane i barnehagen (Sønsthagen, 2020).

VIKTIG Å MEISTRE SPRÅKET

Viktigheita av å meistre det norske språket for å oppnå ein god kommunikasjon med personalet var tydeleg gjennom

” Det var fleire døme på heilt kort eller ingen kommunikasjon mellom foreldra og personalet ved levering og henting.

både intervjuar, dagbøkene og observasjonane som vart gjennomførte i studien. Den generelle uformelle kommunikasjonen mellom personalet og foreldra var i hovudsak kort. Grunnane personalet gav for dette, var språkbarrierar, at foreldra eller personalet sjølv hadde det travelt, eller at det ikkje var god nok kjemi mellom dei to partane, uavhengig av bakgrunnen til foreldra.

Det var fleire døme på heilt kort eller ingen kommunikasjon mellom foreldra og personalet ved levering og henting. I det følgjande trekkjer eg fram eit døme på dette, som også syner dei tre kriteria for anerkjenning.

På den eine avdelinga var garderoben i første etasje og avdelinga i andre etasje. Det vart forventta at foreldra skulle følgje barnet sitt opp på avdelinga. Den eine mora, som eg kallar Maria, derimot, gjorde sjeldan dette. Denne situasjonen vart tydeleg i den første runden med dagbokskriving, og hadde ikkje endra seg då eg gjennomførte fokusgruppeintervju med personalet eitt og eit halvt år seinare.

UTFORDRANDE SAMARBEID

Både assistenten og den pedagogiske leiaren skildra kommunikasjonen og samarbeidet med Maria som utfordrande, mellom anna på grunn av dei manglande norskkunnskapane hennar. Den pedagogiske leiaren stilte i dagboka si spørsmål ved om Maria hadde det travelt, eller om ho tykte det var vanskeleg å snakke med personalet. Assistenten byrja etter ei stund å stille spørsmål ved om mora ikkje tenkte på at ho burde følgje barnet opp og helse på personalet.

Etter at det hadde gått ei stund, hadde den pedagogiske leiaren ein samtale med Maria der det vart informert om at dei forventta at foreldre følgde barna sine opp på avdelinga. Det vart derimot ikkje spurt om Maria sine grunnar for å ikkje følgje barnet opp.

«HO ER VELDIG NORSK»

Ei anna mor på den same avdelinga, som eg kallar Shewit, var eit av dei få døma på lengre kommunikasjon mellom personalet og foreldra. Det var i hovudsak Shewit som tok initiativ i kommunikasjonen gjennom å spørje korleis barnet hadde hatt det i barnehagen. Personalet skildra Shewit som «lett å snakke med» og «ho er veldig norsk, ho er herleg». Det var situasjonar der det ikkje var kommunikasjon med Shewit heller, men dette uttrykte personalet forståing for.

Viss ein tek utgangspunkt i dette dømet, ser det ut som at Shewit oppfylte dei tre kriteria for å bli anerkjent som ein viktig bidragsytar, og at ho oppnådde legitimitet og status på lik linje som foreldre med majoritetsbakgrunn. Ho (1) beherska det norske språket, (2) vart skildra som herleg og lett å kommunisere med, og såg slik sett ut til å ha god kjemi med personalet, og (3) ho forstod dei sosiale kodane til avdelinga gjennom å følgje barnet sitt opp og ta initiativ i kommunikasjonen. Ved å vektleggje det norske språket, habitus og åtferd, og ved å ikkje søkje alternative forklaringar for foreldre si åtferd, kan ein hevde at personalet risikerer å utøve makt over foreldre som ikkje følgjer barnehagen sine sosiale kodar (Bourdieu, 1997; Cummins, 2009). Dette er, ifølgje Honneth (2008), vanleg i eit moderne samfunn der

ulike grupper prøver å auke verdien av levemåten sin. Sidan alle i personalet i denne studien representerer majoritetsgruppa, er det truleg at dei automatisk verdset foreldre som handlar likt som dei.

ULIKE SYN PÅ TO MØDRE

Ved å skildre Shewit meir positivt enn Maria vart det tydeleg at personalet hadde ulikt syn på desse to mødrene. Det såg ut som at dei oppfatta Maria som mindre engasjert i barnet og barnehagen, og at det var hennar ansvar å lære seg barnehagen sine sosiale kodar. Det såg derimot ikkje ut som at dei aktivt prøvde å forstå Maria sitt perspektiv og grunnane bak handlingane hennar. Formålsparagrafen til barnehagen uttrykkjer ei tydeleg forventning om at heile personalet skal anerkjenne alle foreldre som viktige bidragsytarar.

BØR VERE KLAR OVER UTFORDRINGANE

For å sikre anerkjenning av foreldre som viktige bidragsytarar meiner eg at personalet bør vere klar over dei potensielle utfordringane ein kan møte på i samarbeid med foreldre med ulike syn og krav, slik som dei to mødrene i denne studien. Samtidig meiner eg at personalet er klar over den makta dei har. Gjennom kritisk refleksjon kring sine grunnleggjande forventningar og praksis, kan personalet bli klar over at aktørane i eit kulturelt mangfaldig samfunn har ulike syn og habitus. For å anerkjenne alle foreldre som viktige bidragsytarar i barnehagen og dermed sikre at foreldremandatet blir vareteke, treng personalet å vurdere kva samhandlingsstrategi som passar i ulike situasjonar og med ulike foreldre. Dette kan vidare vere med å sikre eit trygt omsorgs- og læringsmiljø for barna (Sønsthagen, 2020).

Litteratur

- LOV OM BARNEHAGER (LOV-2018-06-22-83). <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>
- BOURDIEU, P. (1997). The Forms of Capital. In A. H. Halsey, H. Lauder, P. Brown, & A. S. Wells (Eds.), *Education: Culture, Economy and Society* (s. 46–59). Oxford University Press.
- CUMMINS, J. (2009). Pedagogies of choice: challenging coercive relations of power in classrooms and communities. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 12(3), 261–271. <https://doi.org/10.1080/13670050903003751>
- HONNETH, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse : om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Pax.
- SØNSTHAGEN, A. G. (2020). Early childcare as arenas of inclusion: the contribution of staff to recognising parents with refugee backgrounds as significant stakeholders. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(3), 304–318. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2020.1755486>

Disse pensjonsordningene gjelder for deg

Hvilken pensjonsordning gjelder for deg som jobber i barnehage? **Her får du svaret.**

Partene i arbeidslivet har de senere år inngått store og viktige pensjonsavtaler både i offentlig og privat sektor. Det er ny offentlig tjenestepensjon og AFP av 3. mars 2018 og pensjonsløsning for PBL-barnehagene av 26. august 2019.

Pensjonsløsningene innebærer systemskifte og milepæler i reformeringen av det norske pensjonssystemet – pensjonsreformen. Men hva betyr egentlig de nye pensjonsordningene, og hvilken gjelder for deg som jobber i barnehage? Nedenfor får du en kort oversikt over pensjonsordningene for kommunale og private barnehager.

KOMMUNALE BARNEHAGER

Fra 1. januar 2020 startet alle som er født i 1963 eller senere, opptjening i den nye offentlige tjenestepensjonsordningen – den såkalte påslagsordningen.

Det betyr:

- Med det nye systemet skal det lønne seg for deg å jobbe lenger. Det skal også bli lettere å veksle mellom å jobbe i offentlig og privat sektor uten å tape pensjon.
- En andel av lønnen din settes av i en pensjonsbeholdning (påslagspensjon), på samme måte som i folketrygden.
- Alle år i arbeid gir pensjonsopptjening.
- AFP er ikke lenger en tidligpensjonsordning, men et livsvarig tillegg til pensjonen du får fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen.
- Du kan ta ut pensjonen når du vil, fleksibelt helt eller delvis fra 62 til 75 år. Pensjonen kan kombineres med arbeidsinntekt uten at den blir avkortet.
- Pensjonsbeholdningen øker i takt med lønnsveksten.
- Du tar med deg AFP-rettigighetene fra privat til offentlig sektor og omvendt.

PRIVATE BARNEHAGER

PBL og FUS

Partene for private barnehager med hovedtariffavtale i FUS og PBL har inngått avtaler om ny pensjonsordning for de ansatte – en hybridordning. Hybridordningen i FUS-barnehagene gjelder fra 1. januar 2017, mens den i PBL-barnehagene gjelder fra 1. januar 2020. Pensjonsordningen gjelder de som er født i 1968 og senere, og de som ansettes etter 1. januar 2020.

I disse pensjonsordningene får du dette:

- Alderspensjon gis etter tjenestepensjonsloven (hybridpensjon).
- Du sparer sju prosent av lønnen til pensjon – som er maksimal sparesats.
- Du tjener opp pensjon alle år du jobber.
- Du får livslang pensjon.
- Pensjonen er lik for kvinner og menn.
- Du kan ta den ut fleksibelt fra 62 år. Du kan jobbe og ta ut pensjon samtidig.
- AFP-ordningen er som i dag.
- Du får uførepensjon, etterlattepensjon og barnepensjon.

Norlandia-barnehagene

Ansatte i Norlandia-barnehagene skal sikres hybridpensjon etter lov om tjenestepensjon senest med virkning fra 1. januar 2023. Ansatte i Norlandia-barnehagene har i dag innskuddspensjon med maksimal sparesats og privat AFP. Ansatte som tilhørte PBL-området per 31. desember 2014, har ytelsesordning.

Standard tariffavtale

Fagforbundet og Utdanningsforbundet har i tillegg felles standard tariffavtale for barnehager: Standard tariffavtale I har offentlig tjenestepensjon, og standard tariffavtale II har hybridpensjon med maksimal sparesats.

Endre Lien
advokat i Utdanningsforbundet
[endre.lien](mailto:endre.lien@utdanningsforbundet.no)
[@utdanningsforbundet.no](https://www.utdanningsforbundet.no)

ANMELDT AV

Kathrine Mathilde Fagereng
barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk, pedagogisk leder i Slagen barnehage i Tønsberg, forfatter og blogger: barnehagehertet.blogspot.com
kathrinefagereng@hotmail.com

Foreldresamtalen

Kommunikasjon og relasjon mellom hjem og barnehage

Maria Kristianne Myrann

Cappelen Damm Akademisk (2021)
96 sider

Foreldresamtalen under lupen

Sett foreldresamtalen på agendaen, øk lengden og tilby flere samtaler er noen av forslagene for bedre samarbeid mellom barnehagen og hjemmet.

Forslagene er i boken *Foreldresamtalen*. Den passer utmerket for nyutdannede barnehagelærere som ikke har så mye erfaring med å planlegge og gjennomføre foreldresamtaler, eller de som føler seg nye og usikre. Boken skaper en god og trygg ramme.

Forfatteren er opptatt av foreldresamtalens betydning som del av samarbeidet mellom barnehage og hjem.

LENGRE SAMTALER

For erfarne barnehagelærere er kapittel fire til åtte spesielt interessante. Der utdyper forfatteren tema som kommunikasjon, digital kommunikasjon, konflikthåndtering, foreldresamtalen i et interkulturelt perspektiv, velkomst- og overgangssamtalen samt et eget kapittel om fremtidens foreldresamtaler. Et viktig tema som tid går igjen. Forfatteren anbefaler at barnehagelærerne sammen skal bruke mer tid på å snakke om foreldresamtalen, og

at 30 minutter per samtale bør økes. Med mer tid vil samtalen bli enda mer fruktbar, mener forfatteren. Det er jeg enig i. Forfatteren skriver også at de to årlige samtaletimene bør plasseres høyt på barnehagens prioriteringsliste, og at det er viktig at barnehagene tydelig forteller foreldrene at de kan få flere samtaler ved behov.

LAR BARN DELTA

Jeg likte spesielt godt eksempelet om overgangsskjemaet fra Arendal kommune, der barnet selv skal få sette ord på informasjonen som skal videresendes til skolen. Ifølge forfatteren er det viktig at barnehagelæreren er bevisst på etiske problemstillinger knyttet til hva de velger å skrive i overgangsskjemaet til skolen. Det er en fin vri å la barnet få delta i denne informasjonsdelingen. Boken har åtte kapitler med refleksjonsspørsmål som kan brukes på ledermøter.

Barnehagelæreren rolle

Mangfold, mestring og likeverd

Sigrid Bøyum og Hilde Christine Hofslundsen (red.)
Universitetsforlaget (2021)
232 sider

En antologi som gir deg innblikk i barnehagelæreren rolle og hvordan den påvirker barns og familiers hverdag. Den handler om utfordringer i rollen og viser til ny forskning. Tema er foreldresamarbeid, overgangen barnehage-skole, pedagogisk ledelse, barn som stammer, regler og kulturelt mangfold.

De tre smilehullene

Astrid Ladderud
Illustrasjon: Sveen & Emberland
Bildebok 4–8 år
Kolofon Forlag (2020)
44 sider

En sjarmerende bildebok om den gamle damen Lina, som bor i et lite hus i en liten hage sammen med katten sin. Her møter hun tre barn som vil høre om hvordan Lina fikk sine tre smilehull. Lina har levd et spennende liv som linedanser i sitt eget sirkus. En varm og humoristisk bok med tema som natur, døden og hvor viktig det er å dele historier mellom generasjoner. Forfatteren (69) har jobbet over 40 år i barnehage.

Autisme og pedagogikk

Meral Özker og Kamil Özker
Cappelen Damm Akademisk (2020) 2. utg.
472 sider

Dette er en tykk, teoretisk og metodisk håndbok med mål å gi barn med autisme gode utviklings- og lærevilkår. Barn med autisme trenger ofte hjelp til å mestre sosial kommunikasjon, språk, lek og vennskap. Her får du innsikt i hvordan du kan møte og forstå barna og håndtere utfordrende atferd. Tema er hva er autisme, utbredelse, risikofaktorer og utviklingsteori.

Barnehageeigarar mellom stat, marknad og sivilsamfunn

Kjetil Børhaug
Universitetsforlaget (2021)
203 sider

ANMELDT AV

Ingeborg Tveter Thoresen
tidligere rektor og førstelektor ved Høgskolen i
Vestfold, forsker, fagbokforfatter og skribent
t-thores@online.no

En viktig bok i eierdebatten

Boka gir barnehagelærerne innsikt i hvordan eierne påvirker barnehagene, og hvilke krefter som styrer hverdagen deres.

Professor Kjetil Børhaug går med denne boka rett inn i en het samfunnsdebatt om barnehageeierens påvirkning gjennom styring.

GIJØR VANSKELIG TEMA BEGRIPELIG

Myndighetene har vært avhengig av private barnehageutbyggere. Eiere har stor innflytelse på barnehagedriften. I denne boka borer Børhaug, som ledet departementets ekspertutvalg¹, i eiernes innflytelse. Med et analytisk grep gitt i tre styringsmodeller, marked, offentlig styring og nettverksstyring, gjør han dette kompliserte stoffet begripelig. Offentlige rammer gjelder alle, men både offentlige og private eiere har rom for fortolkning, ifølge barnehagelovens § 7. Tross ulik styring er aktørene avhengige av hverandre. Forfatteren viser også at kommunen må være opptatt av sammenhengene i barns oppvekst på annet vis enn de private eierne.

KNUSER MYTER

Mangfold brukes gjerne som et argument for privat barnehagedrift, sier Børhaug. Han knuser myten om at private barnehager betyr større pedagogisk mangfold. Vår barnehagetradisjon har gjennomslag i alle barnehager, men i ulik grad. Særtrekk får større nedslag i markedsføring enn i pedago-

gikk, sier han, og mener markedsføring brukes i konkurransen om barna. Undersøkelser som viser større tilfredshet med private barnehager enn kommunale, kan, ifølge Børhaug, henge sammen med et tett foreldresamarbeid. Han belyser flere spenningsfelt som barnesentrert eller voksenstyrt pedagogikk, fri lek eller læring og skoleforberedelse. Forskjellene er ikke store. Men små, private barnehager er de fremste tradisjonsbærerne. Han viser at kommunen, med ansvar for både barnehage og skole, legger størst vekt på skoleforberedelse.

FRA INDIVID TIL EIER

Et av Børhaugs funn er eiernes involvering og styring gjennom standardisering, pedagogiske program som flytter den faglige autonomien fra individ til eier, uansett eierskap. Et annet er motstridende ønsker innfor kompetanseheving. Spesielt interessant i boka er aktørenes tette kontakt med departementet. Det har politiske og pedagogiske følger. Boka er godt disponert med et klart språk. Spørsmål underveis er drivere i en tekst med tankeføringer basert på forskningsfunn og oppsummeringer. Det er ingen debattbok, men den er viktig for debatten. Den gir også barnehagelærere innsikt i krefter som styrer hverdagen deres.

¹ <https://www.regjeringen.no/contentassets/f78959abdbdc54b0497a8716ab2cbbb63/barnehagelarerrollen-i-et-profesjonsperspektiv.pdf>

BØKER TIL BARNEHAGEN

TIL SMÅBARNA

1000 ting å oppdage!

Brett ut de fargerike scenene for å avsløre KJEMPESTORE bilder stappfulle av morsomme aktiviteter.

DEN KJEMPESTORE LET & FINN-BOKA

TIL SMÅBARNA

Herlige Minsten!

Titt, pek, les og le sammen med Minsten! Supre småbarnsbøker med små overraskelser og morsomme påfunn.

MINSTEN LIKER
MERVI LINDMAN

TIL FØRSKOLE-BARNA

For små ingeniør-spirer

De sju tøffeste maskinene samlet mellom to permer! Fargerikt, detaljert og riktig – her får du se hva maskinene gjør og hvordan de ser ut.

TØFFE MASKINER
LINE HALSNES

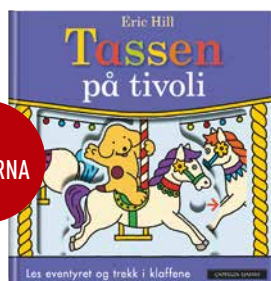

TIL FØRSKOLE-BARNA

Små og store spørsmål om voksenlivet

Hjertevarm, inkluderende og morsom, samtidig som den ufarliggjør det å bli voksen. For voksne er kanskje ikke så annerledes enn barn, innerst inne?

HVORDAN ER DET Å VÆRE VOKSEN?
ANNA FISKE

TIL SMÅBARNA

Lek med Tassen!

En solid pappbok for de minste med store faner som innbyr både til lesing og lek.

TASSEN PÅ TIVOLI
ERIC HILL

TIL FØRSKOLE-BARNA

Ny og hjertevarm historie fra Pulverskogen

Pulverheksa er blitt en moderne klassiker, velkjent for alle barn i alderen 3 til 8 år.

PULVERHEKSA HJELPER POKUS Å FLY
INGUNN AAMODT

TIL SMÅBARNA

Lær ord og tall!

Serien om Lille Mus er sjarmerende, fargerike og lærerike pappbøker for de yngste leserne.

MIN FØRSTE ORDBOK MED LILLE MUS
MIN FØRSTE TELLEBOK MED LILLE MUS
MARTINA BADSTUBER

TIL FØRSKOLE-BARNA

Ny bok for barske barn!

Fargerik og sprudlende bok full av gøyale og smårampete rim om kroppen og kroppens funksjoner.

KROPP ER TOPP FOR BARSKE BARN
ANNE ØSTGAARD OG EGIL NYHUS

Å være barn er ingen sykdom

Det finnes mange sykdommer. Barndom er ikke en av dem.

**Tekst
og illustrasjon:**

Morten Solheim
seniorrådgiver i
Utdanningsforbundet
Han skriver spalten *På
liksom* på egne vegne.
[morten.solheim
@utdanningsforbundet.no](mailto:morten.solheim@utdanningsforbundet.no)

Ganske ofte hører jeg omtaler av barndommen som en problemfylt eller uutnyttet epoke. Spesielt barnehagealderen er kritisk. Hjernen utvikles i lynende hastighet, og ønsket om å fylle de små barnehodene med de beste forutsetningene later til å få forrang for det meste. Ja, det kan nesten se ut til at det å være barn er en tilstand som må overkommes, en sykdom som må kureres. Vi må skynde oss og få barndommen unnagjort, med best mulig resultat.

I arbeidet med dokumentet *Barnehager mot 2030 – strategi for barnehagekvalitet* arrangerte Kunnskapsdepartementet et webinar der de inviterte sentrale interessenter til å komme med innspill til hva som kan gjøre norske barnehager bedre. Direktør i Private barnehagers landsforbund, Anne Lindboe, innledet sin seanse med å si at debatten om barnehager er polarisert, før hun selv forsøkte å antenne til videre diskusjon.

«Jeg er barnelege, og kommer fra en tradisjon der man er veldig opptatt av at ting skal være kunnskapsbasert. Når vi behandler et barn med cellegift for eksempel, så bygger det på lang erfaring, at man tester ut ting, at man har laget protokoller og har kommet frem til det som gir best overlevelse. Så jeg ønsker meg nok – nå skal jeg kaste inn en liten brannfakkel – jeg ønsker meg nok mer av den tenkningen også i barnehagesektoren.»

Brannfakkel betyr ifølge Norsk akademis ordbok, i overført betydning, *person eller ytring som skaper uro og får en debatt til å flamme*.

Men debatten tok aldri fyr.

PROTOKOLL OG KONTROLL

Selv tenker jeg utsagnet fortjener noen små kommentarer. I utgreiingen av sin brannfakkel,

sier Lindboe at om vi ikke har kontroll på hva som skjer i barnehagen, svikter vi barna. Videre tar hun til orde for at barnehagen *trenger kvalitetskriterier og faste systemer som sikrer at kvaliteten er god overalt*.

Å sammenligne medisin og pedagogikk er en vågal øvelse. Barndom er jo som kjent ingen sykdom, og pedagogikken er ikke naturvitenskap. Derfor kan heller ikke den samme tekniske praksisen som brukes i medisinen, brukes i pedagogikken. En ting er å *lage protokoller og komme frem til hva som gir best overlevelse*, når forsøket handler om hvordan pasienter reagerer på et medikament. En annen ting er å *lage protokoller og komme frem til hva som gir barna best utdanning, best barnehager, best barndom*.

Vi vet selvsagt mye om hva som er bra for barn. Vi vet hva vi kan gjøre for at de skal trives i fellesskapet, hva som gir grobunn for lek, og hva som bidrar til utvikling og læring. Dette vet vi fordi barnehagelærerprofesjonen allerede, som Lindboe etterspør, er kunnskapsbasert. Pedagogikken er tuftet på erfaring, på forskning og på teoretisk vitenskap, slik

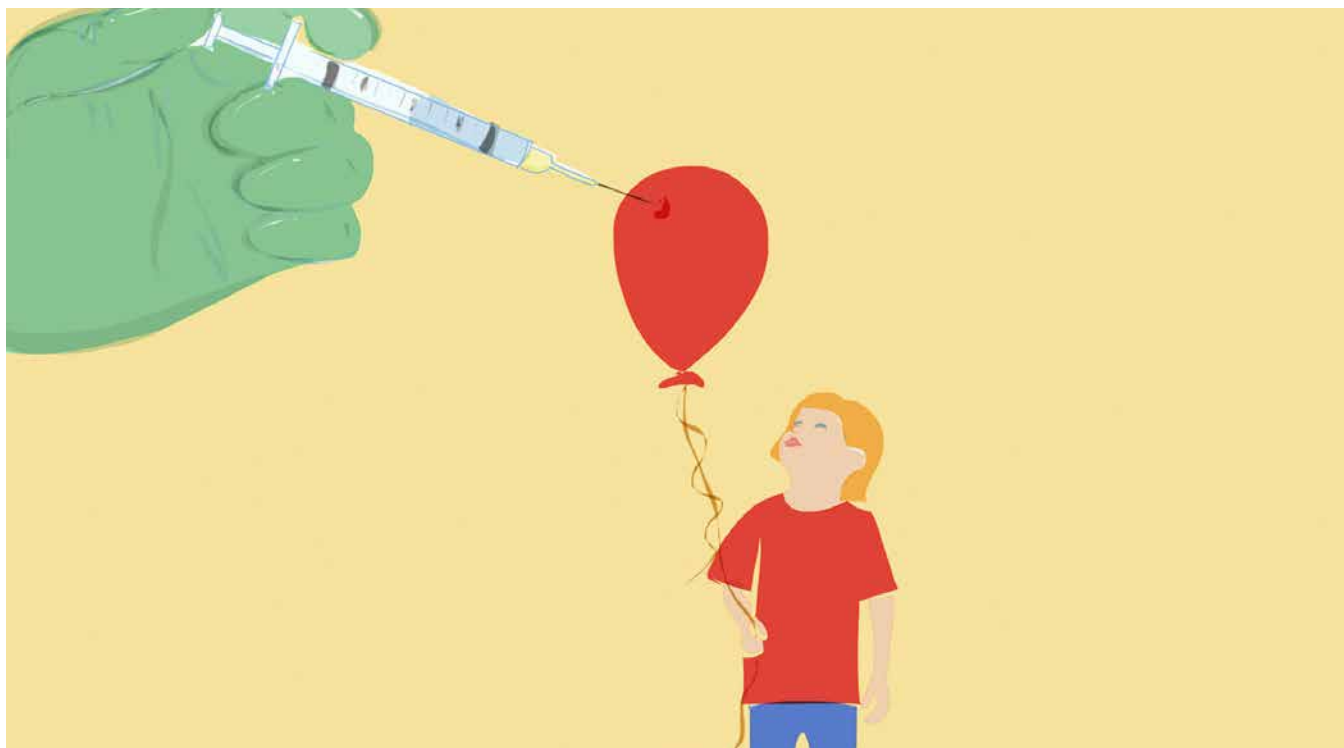
som medisinen. Men der medisinen har en mer utpreget mål-middel-praksis, fordi problemet som skal løses, ofte er konkret og løsningene enklere å standardisere, må pedagogikken bygge på intonasjon, lydhørhet, dialog og samhandling med barna som utsettes for den.

Dette er en praksis som vil lide under *kvalitetskriterier og faste systemer*. Ja, paradoksalt nok kan faste systemer bidra til lavere kvalitet, fordi barnehagelærerens mulighet til å bruke faglig skjønn reduseres.

PEDAGOGIKKENS FORMÅL

Som enkeltstående utsagn er ikke oppfordrin-

«Å sammenligne medisin og pedagogikk er en vågal øvelse. Barndom er jo som kjent ingen sykdom, og pedagogikken er ikke naturvitenskap.»

gen til Lindboe så problematisk. Ønsket om å gjøre den pedagogiske praksisen mer lik den medisinske, blir neppe realisert med det første, uansett. Men er vi på vei dit?

Vi får stadig mer forskning om barn, på ulike områder. En tendens, må man kunne si, er at det oftere nå enn før forsøkes å finne sammenhenger mellom svært avgrensede intervensjoner i tidlig barndom og hvordan disse slår inn på skoleresultatene. Når det etter hvert kommer resultater, og særlig når resultatene er positive, tas det til orde for ny praksis i barnehagen. Dette bidrar til å stykke opp den allmennpedagogiske praksisen som gjennom mange tiår er utviklet for å gi barn gode vilkår for oppvekst, vennskap, lek, utvikling, danning og læring. I ytterste konsekvens kan vi sitte igjen med en form for intervensjonspedagogikk, der siktemålet er bedre skoleresultater.

Problemet med en slik dreining er at barndommens egenverdi kommer i bakgrunnen. Barnets kvalifisering og forberedelse til neste steg i utdanningsløpet kan dermed bli det bærende formålet med den pedagogiske praksisen i barnehagen.

EN SPRÅKLIG VENDING

Barnehagen skal anerkjenne barndommens egenverdi. Fortsatt ligger dette verdisynet til grunn for barnehagens virksomhet, både gjennom rammeplanen og FNs barnekonvensjon.

Det har ikke alltid vært slik, men med barnekonvensjonen som et slags historisk skilleark har barneperspektivet og barndommens egenverdi blitt tillagt stor vekt. Fra nettopp å være ansett som en epoke i menneskets liv som var forberedelse til voksenlivet, har terminologien om hva som er viktig fra barns perspektiv, blitt tydeligere i samtalen om hva barndom er.

Spørsmålet er om vi kan spenne bein på dette synet på barndom dersom vi lar forskningsresultater om hva slags barndom som gir best resultater, bli styrende for hvordan vi innretter barnehagen. Vi risikerer å få et økonomisk språk, om en praksis som har som formål å gi barn en meningsfull og lærerik hverdag.

Jeg hører stadig barnehagelærere som omtaler barnehagen som *en god investering*. Ja, jeg har kanskje slumpet til å gjøre det selv, til og med. Det er fort gjort, men det er også veldig uheldig. Dersom vi bruker begreper fra medisin og økonomi for å beskrive den utdanningsinstitusjonen som skal gi ungene våre enn god barndom, er det fort gjort å miste av syne det som er viktig for ungene. Å trives, for eksempel.

Brannfakkelen fra Lindboe fikk aldri debatten til å flamme. Og det er kanskje det mest bekymringsfulle: Å omtale barndom som en tilstand som må behandles, er blitt en alminnelig metafor.

La oss prøve å snu den trenden.

HVA ER VIKTIG?

– Dersom vi bruker begreper fra medisin og økonomi for å beskrive den utdanningsinstitusjonen som skal gi ungene våre enn god barndom, er det fort gjort å miste av syne det som er viktig for ungene, som for eksempel å trives, mener Morten Solheim.

Foreldre skaper matkaos i barnehagen

Stadig flere barn skal ha tilpasset mat som glutenfri, vegansk og økologisk i barnehagen. Å ansette ernæringskokker kan løse denne utfordringen.

Dagens samfunn er sterkt preget av et individfokus der resultatene teller, og konkurransen råder, og der motsatsen er å tenke på fellesskapets verdier. Tenkemåten preger vår hverdag mer enn de fleste av oss aner, og det er lett synlig allerede i barnehagen. Begreperne *New public management* og *nyliberalisme*, eller *den nye individualismen*, ser vi i barnehagen i form av stadig nye behov for individuell mat til barna.

VEGANPÅLEGG OG GLUTENFRI MAT

Matkaoset møter barnehagelærere hver dag. De må tilrettelegge for diabetes, cøliaki, nøtteallergi, glutenfri mat, laktoseintoleranse, økologisk- og veganpålegg og halalkjøtt. Religiøse mathensyn skal selvsagt respekteres, og egen forskning viser at barnehagene har godt innarbeidede rutiner på spesialkost som diabetes, cøliaki og allergier. For noen barn er riktig mat livsviktig, men dette arbeidet krever både tid og kompetanse til å følge opp. Det er en kompetanse barnehagelærerne ikke får gjennom sin utdanning.

SELVDIAGNOSTISERING

Problemet oppstår i de tilfellene der barnehagepersonalet mistenker at det ikke er et reelt behov for tilpasset mat. Enkelte foreldre stiller diagnoser på sine egne barn og krever individuelt og spesialtilpasset mattilbud. En sjelden gang er forslagene så ekstreme at barns kostholdsregimer kan grense til omsorgssvikt. Barnehagelærerne erfarer også at foreldre kan avsløre seg ved at barna får spise mat med for eksempel laktose eller gluten i barneselskap, mens de ikke skal

Kari Ryslett
høyskolelektor i matkultur og helse ved Høgskulen i Volda
kari.rysllett@hivolda.no

FOTO: Tone Solhaug
ILLUSTRASJON: Madeleine Andersen

„Enkelte av barnehagelærer-utdanningene tilbyr 2,5 av 180 studiepoeng i opplæring om mat og måltid.

ha dette i barnehagen. I noen tilfeller handler dette om lav ernæringskompetanse og et misforstått syn på hva som er god ernæring, eller at man rett og slett bare er trendy. Diagnose fra lege bør være utløsende faktor for å få egen spesialmat i barnehagen, men likevel står barnehagelærerne i et sterkt krysspress i arbeidet med mat i barnehagen. Målet er å skape et sunt og godt måltid der alle spesialdietter og religiøse mathensyn er tatt.

NYE MATTRENDER

Den nyliberalistiske friheten og individualismen har rett og slett landet i matfatet i barnehagen. Moderne barnefamiliers behov for individualisering har blitt en søken etter identitet og fortellingen om hvem vi er som mennesker og familie. Nye matrender er med på å skape oss identitet, og vi kan vise vår økonomiske, miljømessige eller politiske overbevisning gjennom våre matvalg. Vegetar- og veganmat, lavkarbomat, laktose- og glutenfri mat er noen av våre nye matrender. Fremtidens trender peker mot hjerne-, skjønnhets- og følelsesmat som brainfood, beautyfood og moodfood. De første veganvennlige barnehagene er allerede etablert, og «karbids» er ingen nyhet lenger. Hvordan skal barnehagelærerne håndtere dette matkaoset?

BARNEHAGEMÅLTIDET

Barnehagen er den største offentlige matarena for norske barn, for over 95 prosent av alle barn mellom ett og fem år går i barnehage. Barn spiser oftest tre måltider hver dag i barnehagen, og i en barnehagekarriere kan det utgjøre hele 3000 måltider. Det betyr at inntil 40 til 60

prosent av barns totale matinntak kommer fra barnehagen, som dermed har meget stor innflytelse på barnas kosthold og matvaner. Det er oftest barnehagepersonalet som bestemmer over og gjennomfører måltidene. Historisk sett har barnehagelærers oppgave gått fra å hjelpe til med å åpne foreldresmurte matpakker og å skjenke melk til å kutte opp frukt og spe på med yoghurt. Barnehagemåltidet har endret seg i takt med samfunnsutviklingen, og i dag sier retningslinjene for mat og måltid i barnehagen at det skal serveres tre fullverdige måltid hver dag. Det er fortsatt oppgaven til barnehagelæreren.

LITE KUNNSKAP OM MAT

Hvilken kompetanse om mat og måltid har en nyutdannet barnehagelærer i dag? Enkelte av barnehagelærerutdanningene tilbyr 2,5 av 180 studiepoeng i opplæring om mat og måltid, andre utdanninger mindre eller noen mer. Disse få studiepoengene gir dessverre ikke nok kompetanse til å ta kvalifiserte ernæringsvalg, gjennomføre planlegging og praktisk matlaging, ta religiøse mathen-

MANGE KRAV: Når foreldrene forventer at barnehagelærerne skal tilrettelegge for alt fra laktoseintoleranse og glutenfri mat til økologisk mat og veganpålegg, er det bedre å få ernæringskokker inn i barnehagene og la barnehagelærerne slippe fri fra matkaoset, mener høyskolelektor Kari Ryslett.

syn, forvalte spesialdietter og håndtere nye mattrender og den krevende selvdiagnostiseringstrenden blant foreldre.

ERNÆRINGSKOKK

Barnehagelærerne må få et reelt kompetanseløft for å kunne ta seg av matkaoset i barnehagen, eller så må andre yrkesgrupper med spesialkompetanse, som for eksempel ernæringskokker (tidligere institusjonskokker) få ansvaret for maten. Jeg synes den beste løsningen er å få ernæringskokker inn i barnehagen, når det forventes at barnehagene skal servere tre fullverdige måltider hver dag. Ernæringskokkene kan lage sunne og fristende retter som gir barn varierte matopplevelser. Yrkesgruppen har ikke bare den teoretiske og praktiske kompetansen til å legge til rette for et godt kosthold, men kan også å tilpasse mat etter ulike behov som religion og spesialkost eller håndtere ulike mattrender som dukker opp med jevne mellomrom. Slipp profesjonen barnehagelærer fri fra matkaoset, slik at de bare har ansvar for å gjennomføre barnehagemåltidet sammen med barna.

På tide å skifte layout, Første steg?

Jeg har lenge irritert meg over den speilevente R-en i Første steg sin logo. Den tar ikke barna på alvor.

Noen år har gått siden Første steg fikk ny redaktør og nytt grafisk design. Jeg vet ikke hvem som kom på ideen, men siden den tid har tittelen vært skrevet med R-en speilvendt. Jeg har irritert meg over det siden første dag.

FORSTÅR IKKE TANKEN BAK

Hva er tanken bak den speilvendte R-en? Jeg vet ikke, men jeg tror det er fordi bladet henvender seg til personer som jobber med små barn, og små barn kan godt komme til å skrive noen bokstaver feil vei. Hvis jeg har rett i mine antakelser, vitner det om et syn på barn som jeg tar sterkt avstand fra. Ville en redaksjon for et tidsskrift for folk som jobber med dyslektikere kommet på samme tanke? Byttet om på noen bokstaver, fordi det gjerne er slik det

Anne Greve

professor i barnehagepedagogikk
OsloMet – storbyuniversitetet
annegre@oslomet.no

Hva er tanken bak den speilvendte R-en? Jeg vet ikke, men jeg tror det er fordi bladet henvender seg til personer som jobber med små barn.

FEIL SKREVET: Rent pedagogisk er det en utrolig dårlig idé å skrive en bokstav feil i logoen til Første steg, fordi tidsskriftet kan ligge der barn som er i ferd med å lære seg bokstaver, ferdes, mener Anne Greve. Foto: Line Fredheim Storvik

blir for dyslektikere? Eller et tidsskrift for folk som jobber med minoritetsspråklig, ville de ha skrevet noe på gebrokkent norsk? Nei, det tror jeg ikke. Og grunnen til det er at det ville ha blitt oppfattet som hån mot den gruppen mennesker tidsskriftet handler om. Hvorfor er det greit når det er snakk om små barn? Fordi vi ikke tar dem på alvor. Jeg synes det er en skam.

SKAPER FORVIRRING

En annen ting er at det rent pedagogisk er en helt utrolig dårlig idé å skrive feil. Man kan godt tenke seg at nettopp tidsskriftet Første steg ligger rundt omkring der barn ferdes, barn som er i ferd med å lære seg å lese og skrive. Hvorfor skal bladet bidra til å skape forvirring hos denne gruppen som er i ferd med å lære seg hvordan bokstaver ser ut? Så vi voksne som vet så mye bedre, kan le av dem i ettertid og si «Se, så søte de er»?

Jeg oppfordrer redaksjonen snarest til å skrive tittelen på bladet slik den skal skrives, med alle bokstavene rett veg.

MER TID: Dina har allerede mange glasskår, og hun trenger enda flere i samlingen. Dette vet jeg nå, fordi jeg er der. Sammen med Dina, hver dag – hele tiden, sier pedagogisk leder Ida Kristina Nystad om koronatiden i barnehagen. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

Jakten på det perfekte glasskår

Dina har lært meg hva et perfekt glasskår er, fordi vi har fått nok tid til å være sammen om det. Slik blir det fellesskap av.

Tidlig om morgenen står jeg klar på møtepunktet og venter. Gradestokken vipper så vidt over pluss, og de neste sju timene skal jeg tilbringe ute med min kohort. Her ute er det ingen som åpner, lukker eller går inn og ut av dører. Det er ingen som koker kaffe til pause, eller som etterlyser agenda til møtet neste uke. Det er ingen lypære som skal skiftes, eller kjøleskap som skal vaskes. Det er ingen tidligvakter som går, eller seinvakter som avbryter leken. Det er ingen planer som må overstyre barns initiativer og innspill. De eneste lydene som snart skal konkurrere med fuglekvisperet, er barnestemmer som prater om hvor vi skal gå og hvor mange meitemark som skal plukkes.

TID TIL Å SE, LYTT OG FORSTÅ

Jens går mot meg, og jeg vet hva han har lyst til å lete etter i dag. Like etter kommer Ulla, og jeg vet hvor lenge hun trenger å stå sammen med meg før hun er klar til å leke. Jeg vet det fordi jeg har hatt tid til å gjøre dette denne siste tiden. Fordi jeg har hatt tid og rom til å se, lytte og bruke tid på å forstå. Derfor vet jeg. Jeg vet at når Dina kommer, vil hun spørre om vi kan gå ned til stranda. Den første stranda, fordi hun

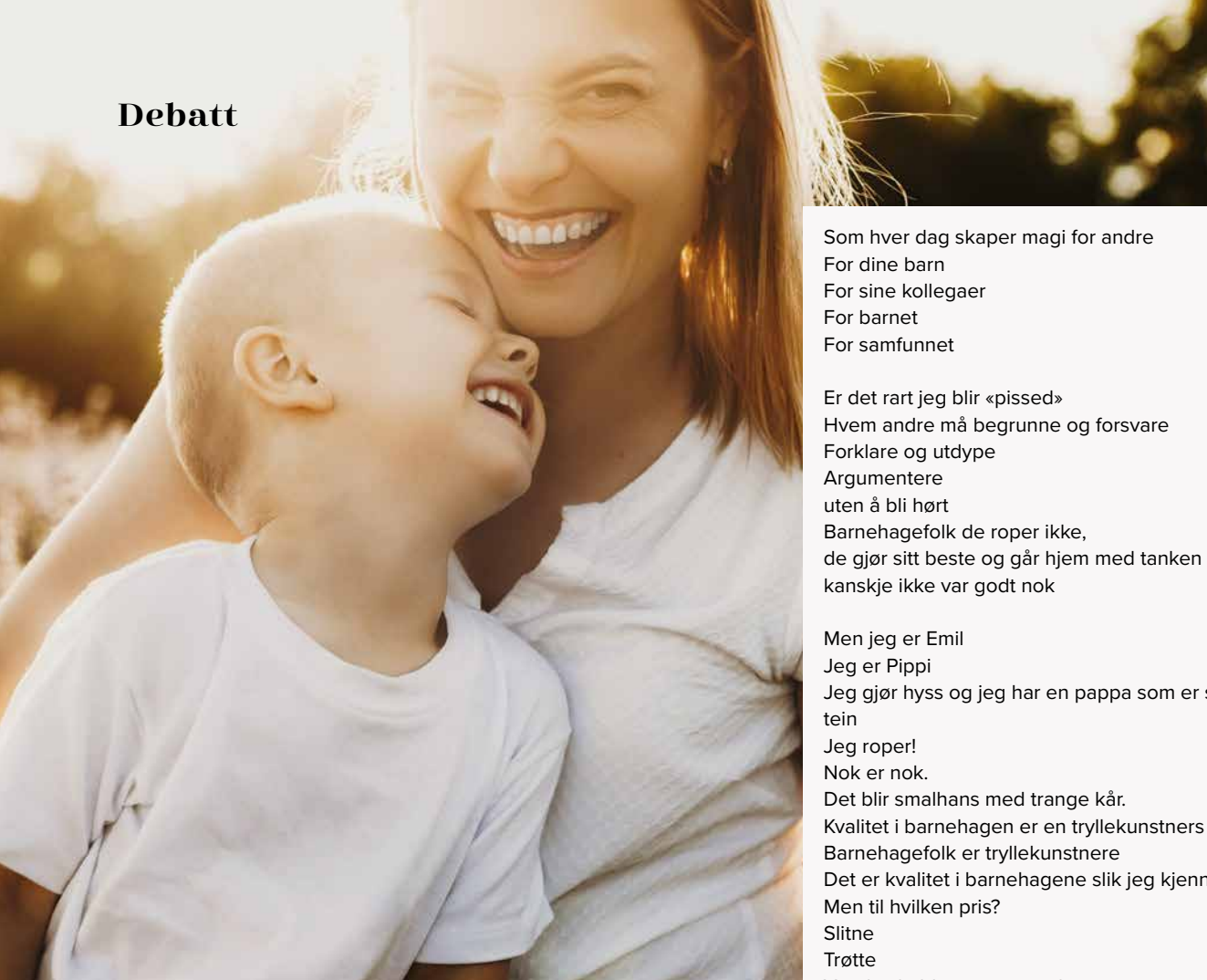
Ida Kristina Nystad
pedagogisk leder og fagleder i
Læringsverkstedet Gonveien
barnehage, Larvik
ida.kristina.nystad@laringsverkstedet.no

”Når vi leter etter det perfekte glasskåret, er vi sammen om alt på veien – fordi vi har tid.

må plukke glasskår fort. Hun leter nemlig etter det perfekte glasskår. «Det perfekte glasskår er ikke skarpt, det er mykt å ta på når det glir mellom fingrene», sier Dina. Det glinser og glitrer i sollyset. Det hviler perfekt i håndflaten.

OPPLEVER FELLESSKAP

Dina har allerede mange glasskår, og hun trenger enda flere i samlingen. Dette vet jeg nå, fordi jeg er der. Sammen med Dina, hver dag – hele tiden. Og når vi leter etter det perfekte glasskåret, er vi sammen om alt på veien – fordi vi har tid. Vi teller, snur og kjenner på glasskår, skjell, steiner og kvister. Vi ser hva som flyter, og hva som synker. Vi benevner, føler og ER i verden sammen. Vi opplever at skoene blir våte hvis vi blir for ivrige og litt for lite oppmerksomme på den lille bølgen som ikke har tenkt å la oss lete uforstyrret nederst i vannkanten. Vi finner ut at sko bruker lang tid på å tørke, men at det går bra hvis vi kan lage plastsokker av brødposer. Vi er jammen meg kreative. Vi opplever at vi bør være flere som samarbeider, fordi vi kanskje kan behøve hjelp av Jonas som samler lange pinner. Vi opplever at det er fint å tilhøre et fellesskap og å være et VI.

HYLLER KOLLEGAER: Barnehagefolka tar vare på alle rundt seg, gjør barnas dag til et spennende eventyr og lar barn få tro på at de er verdt å elske, skriver pedagogisk leder Line Merete Eide i denne hyllesten til barnehagefolk. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

Line Merete Eide

pedagogisk leder i Inderøy
kommune og barnehagecoach
[line.merete.eide](mailto:line.merete.eide@inderoy.kommune.no)
[@inderoy.kommune.no](mailto:line.merete.eide@inderoy.kommune.no)

De vakreste folka jeg vet om

Jeg treffer dem hver dag.
Med smil om munnen, milde blikk
Med humor
Med trygge hender
Varme klemmer
Barnehagefolka
De tar vare på alle rundt seg
De gjør barnas dag til et spennende eventyr
En hverdag der barn får tro på at de er verdt å elske
En hverdag der barn erfarer at de kan lære av andre og
de kan lære bort.
Barnehagefolka utfører magi hver eneste dag
Skuffelser blir til store seiere.
Sinne blir tro på seg selv.
Krangling blir tillit til andre.

De vakreste folka jeg vet om

Som hver dag skaper magi for andre
For dine barn
For sine kollegaer
For barnet
For samfunnet

Er det rart jeg blir «pissed»
Hvem andre må begrunne og forsvare
Forklare og utdype
Argumentere
uten å bli hørt
Barnehagefolk de roper ikke,
de gjør sitt beste og går hjem med tanken om at det
kanskje ikke var godt nok

Men jeg er Emil
Jeg er Pippi
Jeg gjør hyss og jeg har en pappa som er sjørøverkap-
tein
Jeg roper!
Nok er nok.
Det blir smalhans med trange kår.
Kvalitet i barnehagen er en tryllekunstners verk
Barnehagefolk er tryllekunstnere
Det er kvalitet i barnehagene slik jeg kjenner dem
Men til hvilken pris?
Slitne
Trøtte
Vonde skuldre, rygger og knær
Sove hele kvelden på sofaen
Glede seg til sommerferie for da kan du slappe av? En
helg går altfor fort.
Følelsen av å aldri strekke til
Barnehagefolk er tryllekunstnere, de skaper magi rundt
seg hver dag
Hvor lenge kan de gjøre det?
Hvor mange flere oppgaver og ansvar kan de ta på
seg?
Spesialpedagogikk
Utviklingsarbeid
Veiledning
Matlaging
Hvor mange flere oppgaver kan de ta på seg samtidig
som overtid og kveldsmøter reduseres.

Nok er nok
Hva ville Pippi sagt?
Hva ville Emil gjort?

Nå roper jeg alt jeg kan.
Nok er nok
Jeg skramler med lokkene,
Velter klossene
Heiser trusa mi i flaggstanga
Om jeg så skal havne i snekkerbua.

Barnehagestarten er en krevende tid

Jeg har stått med hodet inn i tørkeskapet for å henge opp våte klær og lurt på hvorfor jeg har valgt dette yrket. Når høsten er over, skjønner jeg likevel hvorfor.

Høsten er en krevende tid i barnehagen. Nye barnegrupper skal settes sammen, og alle skal lære hverandre å kjenne. Vi må legge grunnlaget for at leken skal få gode vilkår, og øve inn rutiner. Denne høsten kan det være en del barn som kommer med en ekstra utfordring, fordi mange har vært hjemme kun med egen familie over lang tid på grunn av pandemien. Tilvenningsperioden er svært viktig og kan være avgjørende for hvordan barna får det i lang tid fremover i barnehagen.

FYSISK OG MENTALT TIL STEDE

Alt dette og mer til krever at det er nok ansatte på jobb som også er til stede med barna ikke bare fysisk, men også mentalt. Det krever en enorm tilstedeværelse, og det koster energi for de ansatte.

Da jeg jobbet som pedagogisk leder, var alltid mitt mantra at barn, foreldre og ansatte skulle oppleve seg sett, hørt og møtt på sine behov. Alt kunne ikke innfris, men med god dialog fant vi alltid ut av hvordan vi ville ha det sammen. Da mener jeg at ro og forutsigbarhet for barna er viktig.

VIKTIG Å SKAPE RO

Det å skape ro handler ikke om å hysje på barn og be dem sitte stille. Det handler om å organisere dagen og overganger i barnehagen på en god måte. Det handler blant annet om å legge til rette for lek og aktivitet, være observant på hvem som trenger hjelp til å komme inn i leken, og å tilby et fang for den som måtte trenge det. Du skal ivareta barnas svært ulike behov samtidig som det må være

en viss fremgang i overgangssituasjonen fra å rydde opp inne til barna springer ut døra for å leke ute.

Noen barn tør kanskje ikke gå på do alene, og du må sitte utenfor døren og vente, mens andre alltid søler vann utover hele badet når de skal vaske hendene. Noen barn står i garderoben og venter på at klærne skal ramle ned fra himmelen og på kroppen. I alt dette virvaret så må du beholde roen og veilede barna ut fra barnas alder og forutsetninger.

DA GA DET MENING!

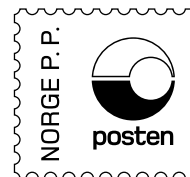
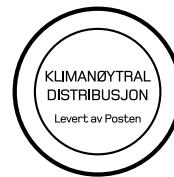
Om høsten må du kanskje bli kjent med nye kollegaer, og du skal skape gode relasjoner til barnas foreldre. Gudene skal vite at jeg har stått med hodet inn i tørkeskapet og hengt opp våte og sandete klær og lurt på hvorfor jeg har valgt dette yrket. Så har det gått noen uker, og jeg har merket at barna er blitt tryggere, vi ansatte mer samkjørte og de faste rutineene har gjort at barna ble roligere og leken gikk mer av seg selv. Vit at jobben du gjør der ute, er viktig, først og fremst for barna, men også for samfunnet og fellesskapet. Jeg håper at du har hatt en god barnehageoppstart hvor barns beste har vært i sentrum, og at samtaler med deg selv når du henger opp klær i tørkeskapet har blitt litt lysere.

Tilvenningsperioden er svært viktig og kan være avgjørende for hvordan barna får det i lang tid fremover i barnehagen.

Ann Mari Milo Lorentzen

leder for Kontaktforum barnehage i Utdanningsforbundet
annmarimilo.lorentzen@utdanningsforbundet.no

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 Oslo

NORDISKE IMPULSER 2021: DIGITAL KONFERANSE 24. NOVEMBER

BARNES TRIVSEL

Helt nødvendig!

Finn Skårderud / Margareta Öhman
Anne Greve / May Britt Drugli / Sigurd Aukland
Kari Olafsen Aunet / Sondre Bjaberg

Det er en økende bekymring for barns psykiske helse, også i barnehagen. Grunnlaget for livsglede her og nå og utvikling og læring for fremtiden, er at barna trives i eget liv og i barnehagen. Hva kan vi gjøre med og for barn som ikke trives i barnehagen?

LES MER OM KONFERANSEN PÅ [UTVIKLINGSFORUM.NO](https://utviklingsforum.no)